

OTTO 147

© MAK GRUP MEDYA PRO. REK. YAY. A.Ş.

IGNAZ GOLDZİHER KİTAPLIĞI 02

İslam Kültürü Araştırmaları 2

Asli Adı: *Muhammedanische Studien 2*

Ignaz Goldziher

Çevirenler: Mehmed Said Hatiboğlu (I-VIII. Bölümler)

Cihad Tunç (Ekler, Hâşiye ve Zeyiller)

Son Okuma ve Arapça Metin Kontrolleri: Mehmed Said Hatiboğlu

Yayına Hazırlayan: Veli Aknar

I-VIII. Bölümler Almanca-Türkçe Redaksiyonu: Ömer Özsoy, Serdar Kurnaz

Ekler, Hâşiye ve Zeyiller'in Almanca-Türkçe Redaksiyonu: Hüseyin Akgün

Almanca-Fransızca Kontrolü: Serdar Kurnaz

Redaksiyon ve Transkripsiyon: MAK Grup Redaksiyon Ekibi

Grafik Tasarım ve Uygulama: TAVOOS

Baskı: Ayrıntı Basımevi Ankara - Sertifika No: 13987

Cilt: Birinci Cilt

1. Baskı: Haziran 2019

Sertifika No: 33205

ISBN 978-605-69286-5-9 (2. cilt)

ISBN 978-605-69286-3-5 (takım)

İletişim Adresleri

Cinnah Cd. Kırkpınar Sk. 5/4

06690 Çankaya Ankara

tel.-faks: 0312. 439 01 69

www.ottoyayin.com

otto@ottoyayin.com

facebook.com/otto.yayinlari

twitter.com/ottoyayin

İSLAM KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMALARI 2

IGNAZ GOLDZİHER

Çevirenler

MEHMED SAİD HATİBOĞLU
CİHAD TUNÇ

OTTO

J. Goldziher

IGNAZ GOLDZİHER

Sigetvar'da doğdu (1850). Talmud, İbranice dil bilgisi ve Yahudi din felsefesi gibi dersler aldı (1868). Budapeşte Üniversitesi'ne üç yıl dinleyici sıfatıyla gitti ve kendisi gibi Macar yahudisi Arminius Vámbéry'nin [1832-1913] dersini tâkib etti. Macar Eğitim Bakanlığı'nın verdiği bursla Berlin ve Leipzig'e gitti (1868-1870). Maurus Ballagi, Goldziher'i, onun Şark kültürünün Yahudi kökenlerini konu edinen bir incelemesiyle Macar Akademisi'ne takdim etti (1869). Kitâb-ı Mukaddes'in 13. yüzyılda Arabca yazılmış bir tefsiri üzerinde doktorasını verdi (1870). Kahire'de Ezher hocalarının derslerinde bulundu. Macar Akademisi üyeliğine seçildi (1892). 11 ve 12. Şarkiyatçılar Kongresi'ne sunduğu iki raporunda bir *İslam Ansiklopedisi*'nin telifi için hazırladığı projeyi tanıttı (1897 ve 1899). Budapeşte Üniversitesi Sami Dilleri Kürsüsü'ne ordinaryüs profesör olarak tayin edildi (1904). Çeşidli üniversitelerde öğretim üyeliği ve dekanlık yapan Goldziher, Macar Krallığı saray müşaviri oldu (1910). Rotlauf'ta öldü (1921). Çeşidli dillerde yayımladığı kitab ve makalelerinin sayısı 700'ü aşan Goldziher'in İslamiyat'a dair temel kitapları şunlardır; *Die Zāhiriten* (1884); *Muhammedanische Studien* (I-II, 1889-1890); *Vorlesungen über den Islam* (1910); *Die Richtungen der Islamischen Koranauslegung* (1920).

MEHMED SAİD HATİBOĞLU

Burdur'da doğdu (1933). Burdur'un "Hatîb Hoca" lakabıyla mâruf âlimi olan babasının vefatı (1945) üzerine, onun yolunda yetişmek gayesiyle okul değiştirdi. Lise eğitiminin ardından, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi (1958). Aynı yılın sonunda Prof. Tayyib Okıç'ın hadis asistanlığına tayin edildi. *İslamî Tenkid Zihniyeti ve Hadis Tenkidinin Doğuşu* isimli teziyle ilahiyat doktoru (1962); Hz. Peygamber'in Vefatından Emevîlerin Sonuna Kadar Siyasi-İctimai Hâdiselerle Hadis Münasebetleri isimli teziyle doçent (1967); Hilafetin Kureyşliliği isimli teziyle profesör oldu (1978). Aynı fakülteden emekliye ayrıldı (2000). Akademik dünyamıza birçok ilim adamı kazandıran Hatiboğlu, ilahiyat alanında klasik hâle gelen çalışmalara da imza attı. Bazı çalışmaları şunlardır: Telif Kitapları: Hz. Peygamber ve Kur'an Dışı Vahiy, Hadis Tedkikleri, İslam'ın Aktüel Değeri Üzerine 1-2, Kültürel Mirasımızı Tenkid Zarureti, Hilafetin Kureyşliliği, İslamî Tenkid Zihniyeti ve Hadis Tenkidinin Doğuşu, Siyasi-İctimai Hâdiselerle Hadis Münasebetleri. Çevirileri: Ignaz Goldziher'den *İslam Kültürü Araştırmaları* 2; Le Comte Henry de Castries'den *İslam*; Henri Massé'den *İslam*; Gerlof Van Vloten'den *Arab Hakimiyeti, Şia ve Mesih Akideleri*; Ma'rûf Devâlibî'den *İslam'da Devlet ve İktidar*.

OTTO 147

© MAK GRUP MEDYA PRO. REK. YAY. A.Ş.

IGNAZ GOLDZİHER KİTAPLIĞI 02

İslam Kültürü Araştırmaları 2

Asli Adı: *Muhammedanische Studien 2*

Ignaz Goldziher

Çevirenler: Mehmed Said Hatiboğlu (I-VIII. Bölümler)

Cihad Tunç (Ekler, Hâşiye ve Zeyiller)

Son Okuma ve Arapça Metin Kontrolleri: Mehmed Said Hatiboğlu

Yayına Hazırlayan: Veli Aknar

I-VIII. Bölümler Almanca-Türkçe Redaksiyonu: Ömer Özsoy, Serdar Kurnaz

Ekler, Hâşiye ve Zeyiller'in Almanca-Türkçe Redaksiyonu: Hüseyin Akgün

Almanca-Fransızca Kontrolü: Serdar Kurnaz

Redaksiyon ve Transkripsiyon: MAK Grup Redaksiyon Ekibi

Grafik Tasarım ve Uygulama: TAVOOS

Baskı: Ayrıntı Basımevi Ankara - Sertifika No: 13987

Cilt: Birinci Cilt

1. Baskı: Haziran 2019

Sertifika No: 33205

ISBN 978-605-69286-5-9 (2. cilt)

ISBN 978-605-69286-3-5 (takım)

İletişim Adresleri

Cinnah Cd. Kırkpınar Sk. 5/4

06690 Çankaya Ankara

tel.-faks: 0312. 439 01 69

www.ottoyayin.com

otto@ottoyayin.com

facebook.com/otto.yayinlari

twitter.com/ottoyayin

İSLAM KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMALARI 2

IGNAZ GOLDZİHER

Çevirenler

MEHMED SAİD HATİBOĞLU
CİHAD TUNÇ

OTTO

IGNAZ GOLDZİHER

Sigetvar'da doğdu (1850). Talmud, İbranice dil bilgisi ve Yahudi din felsefesi gibi dersler aldı (1868). Budapeşte Üniversitesi'ne üç yıl dinleyici sıfatıyla gitti ve kendisi gibi Macar yahudisi Arminius Vámbéry'nin [1832-1913] dersini tâkib etti. Macar Eğitim Bakanlığı'nın verdiği bursla Berlin ve Leipzig'e gitti (1868-1870). Maurus Ballagi, Goldziher'i, onun Şark kültürünün Yahudi kökenlerini konu edinen bir incelemesiyle Macar Akademisi'ne takdim etti (1869). Kitâb-ı Mukaddes'in 13. yüzyılda Arabca yazılmış bir tefsiri üzerinde doktorasını verdi (1870). Kahire'de Ezher hocalarının derslerinde bulundu. Macar Akademisi üyeliğine seçildi (1892). 11 ve 12. Şarkiyatçılar Kongresi'ne sunduğu iki raporunda bir *İslam Ansiklopedisi*'nin telifi için hazırladığı projeyi tanıttı (1897 ve 1899). Budapeşte Üniversitesi Sami Dilleri Kürsüsü'ne ordinaryüs profesör olarak tayin edildi (1904). Çeşitli üniversitelerde öğretim üyeliği ve dekanlık yapan Goldziher, Macar Krallığı saray müşaviri oldu (1910). Rotlauf'ta öldü (1921). Çeşitli dillerde yayımladığı kitab ve makalelerinin sayısı 700'ü aşan Goldziher'in İslamiyat'a dair temel kitapları şunlardır; *Die Zāhiriten* (1884); *Muhammedanische Studien* (I-II, 1889-1890); *Vorlesungen über den Islam* (1910); *Die Richtungen der Islamischen Koranauslegung* (1920).

MEHMED SAİD HATİBOĞLU

Burdur'da doğdu (1933). Burdur'un "Hatîb Hoca" lakabıyla mâruf âlimi olan babasının vefatı (1945) üzerine, onun yolunda yetişmek gayesiyle okul değiştirdi. Lise eğitiminin ardından, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi (1958). Aynı yılın sonunda Prof. Tayyib Okıç'ın hadis asistanlığına tayin edildi. *İslamî Tenkid Zihniyeti ve Hadis Tenkidinin Doğuşu* isimli teziyle ilahiyat doktoru (1962); Hz. Peygamber'in Vefatından Emevîlerin Sonuna Kadar Siyasi-İctimai Hâdiselerle Hadis Münasebetleri isimli teziyle doçent (1967); Hilafetin Kureyşliliği isimli teziyle profesör oldu (1978). Aynı fakülteden emekliye ayrıldı (2000). Akademik dünyamıza birçok ilim adamı kazandıran Hatiboğlu, ilahiyat alanında klasik hâle gelen çalışmalara da imza attı. Bazı çalışmaları şunlardır: Telif Kitapları: Hz. Peygamber ve Kur'an Dışı Vahiy, Hadis Tedkikleri, İslam'ın Aktüel Değeri Üzerine 1-2, Kültürel Mirasımızı Tenkid Zarureti, Hilafetin Kureyşliliği, İslamî Tenkid Zihniyeti ve Hadis Tenkidinin Doğuşu, Siyasi-İctimai Hâdiselerle Hadis Münasebetleri. Çevirileri: Ignaz Goldziher'den *İslam Kültürü Araştırmaları* 2; Le Comte Henry de Castries'den *İslam*; Henri Massé'den *İslam*; Gerlof Van Vloten'den *Arab Hakimiyeti, Şia ve Mesih Akideleri*; Ma'rûf Devâlibî'den *İslam'da Devlet ve İktidar*.

CİHAD TUNÇ

Burdur'da doğdu (1937). İlk ve orta öğrenimini Burdur'da tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu (1960). Fricdrich Wilhelm Üniversitesi'nde doktora öğrenimine başladı (1965). *Sehl b. Abdillâh et-Tusterî ve Sâlimiyye* adını taşıyan doktora tezi ile doktor ünvanını aldı (1970). Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kelam Kürsüsüne tâyin edildi (1971). *Zemahşeri ve Kelamın Ana Meseleleri* adlı doçentlik teziyle doçent ünvanını aldı (1977). Profesör olduğu yıl Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesine kurucu dekan olarak tâyini yapıldı (1982). Sonrasında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü müdürlüğü görevinde bulundu (1992). Erciyes Üniversitesi Temel İslam Bilimleri Bölüm Başkanlığı görevinden emekli oldu (2004). Evli ve iki çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

ÇEVİRİ METNİN TÜRKÇE İMLASI HAKKINDA	9
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	10
FRANSIZCAYA TERCEME EDENİN ÖNSÖZÜ	11
ÖNSÖZ	13
BİRİNCİ BÖLÜM	
HADÎS VE SÜNNET	17
İKİNCİ BÖLÜM	
EMEVÎLER VE ABBASÎLER	49
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
İSLAM'DA FIRKA KAVGALARI VE HADÎS	125
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
HADÎS UYDURULMASINA TEPKİ	183
BEŞİNCİ BÖLÜM	
AHLÂKİ YÜCELTME VE	
EĞLENCE VASITASI OLARAK HADÎS	213

ALTINCI BÖLÜM	
HADÎS DERLEMESİ (ṬALEBU'L-ḤADÎŞ)	243
YEDİNCİ BÖLÜM	
HADÎSLERİN YAZI İLE TESBİTİ	267
SEKİNCİ BÖLÜM	
HADÎS EDEBİYATI	279
EKLER	373
İSLAM'DA EVLİYAYA HÜRMET	373
HÂŞİYE VE ZEYİLLER	499
I. MÜCAHİD OLARAK EMEVÎLER	499
II. HADÎS VE AHD-İ CEDÎD [İNCİL]	501
III. KUR'AN'IN TAKLİDLERİ	525
IV. HADÎS KİTAPLARINDA KADINLAR	531
V. MUKADDES YERLERDE ALLAH'IN İRADESİ	535
DİZİN	537

ÇEVİRİ METNİN TÜRKÇE İMLASI HAKKINDA

1. Zaruret görülen yerlerde harflere uzatma işareti konulmuştur: Mesela “şûrâda aldığımız kararlar...” cümlesi ile, “şurada aldığımız kararlar...” veya “kâdînin kütübhanesi” ile, “kadının kütübhanesi” cümleleri başka türlü doğru okunamaz.
2. Arabca asıllı kelimelerimizdeki harfleri değiştirip, mesela d’leri t’ye çevirmenin, b’leri p yapmanın nâdir istisnalar dışında, lüzumu yoktur. Büyük şâirimiz Abdülhak Hâmid, ismini “Hamit” şeklinde yazanlara: “Yâhu”, demiş, “âhir ömrümde beni hem ham, hem it yaptınız!”
3. Soru edatı ‘mi’lerin ayrı yazılması, Türkçemizin yapısı ve estetiği açısından yanlıştır. 1928’e gelinceye kadarki Türkçe metinlerde bu ‘mi’ler hep bitişik yazılmıştır. Ayrı yazılması yönünde verilmiş resmî emri, 1997’de Türk Dil Kurumu Başkanı iken bir dil bilginimiz de mantıksız bulduğuna göre,¹ bizim bu tercihimizin okurlarımızca da kabul görüp uygulanacağını ümid ediyoruz.

¹ Bkz. 12 Ocak 1997 tarihli *Sabah* Gazetesi.

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا A-a, E-e	ط Ṭ-ṭ
أؤ	ظ Ḍ-ḏ
ب B-b	ع ‘
ت T-t	غ Ğ-ğ
ث Ṣ-ṣ	ف F-f
ج C-c	ق Ḳ-ḳ
ح Ḥ-ḥ	ك K-k
خ Ḫ-ḫ	ل L-l
د D-d	م M-m
ذ Ḍ-ḏ	ن N-n
ر R-r	و V-v
ز Z-z	ه H-h
س S-s	ی Y-y
ش Ṣ-ṣ	آ Ā-ā
ص Ṣ-ṣ	ū Ū-ū
ض Ḍ-ḏ	ī Ī-ī

FRANSIZCAYA TERCEME EDENİN ÖNSÖZÜ

Geride bıraktığımız bir yarım asırdan fazla zaman, büyük Ignaz Goldziher'in *Muhammedanische Studien*'inin İslamiyatçılar için arz ettiği büyük önemi asla kaybettirmiş değildir. Maalesef müellif bu eserini, yalnızca Fransızca bilenler için değil, Almanca ve hattâ –itiraf etmek gerekir– orta derecede Almanca bilenler için bile oldukça çetin bir üslubla yazmıştır.

Şu hâlde bu kıymetli eserin bir Fransızca tercemesi kendisini zorunlu kılmaktadır. Bu işe evvela sırf kendim için girişmiştim ve büyük Şarkiyatçının düşünce dehlizinde yolumu göstermesi için de, terceme edilen bölümlerden her birinin başına bir hülasa koymuştum.

Pek çok meslekdaşın ve bilhassa sayın profesörler E. Lévi Provençal [1894-1956] ve R. Blachère'in [1900-1973] sevimli ısrarları üzerine bugün bu çalışmanın bir kısmını, Fransızca bilenlere, *Initiation à l'Islam* koleksiyonunda takdim etmekten bahtıyırım.

Tercemenin takdiminde sarf edilen emeğin büyük bir kısmı, yayıncı Adrien Maisonneuve'e âiddir. Burada kendisine şükranlarımı ifade etmeliyim.

1. Metninde ve notlarında müellifin başvurduğu ve *Muhammedanische Studien*'in ilk baskısından sonra Şarkta ve Garbda neşredilmiş bulunan yazma eserlerin listesini,

2. İstifadeyi kolaylaştırmak üzere, terceme edilen kısmın

umumi bir dizinini hazırlamak lutfunda bulunan Lycée Louis le Grand öğretmeni sayın Gérard Lecomte'a da [1926-1997] teşekkürler ederim.

Léon Bercher [1889-1955]

ÖNSÖZ

İslam Kültürü Araştırmaları'nın ikinci cildi bizi, İslam'ın tarihi gelişiminin en önemli tezahürlerini tasvir eden, içinde kısmen teolojik, kısmen avâmî âmillerin bulunduğu sâhaya yönlendirmektedir. –Bu cildin büyük bir kısmı ilk defa burada yayımlanmaktadır. “İslam’da Evliyaya Hürmet”, ilk olarak *Revue de l’histoire des religions*, II, 257-351’de yayımlanan “Le Culte des Saint Chez les Musulmans” adlı inceleme esas alınarak tamamen yeni baştan kaleme alınmıştır. Birçok çıkarmanın yanı sıra bazı bölümlere yeni malzemeler eklenmiş, bazı bölümler de tamamen yenilenmiştir. Eklerin 2. numarası, yukarıda zikri geçen *Revue*’de, XVIII, 180-199’da [I-88, GS., II, 302-321] yayımlanan “Influences Chrétiennes dans la Littérature Religieuse de l’Islam” adlı makalemin, bazı pek önemli değişikliklerle birlikte yeniden hizmete sunulmuş şeklidir.

Wellhausen’in *Skizzen und Vorarbeiten* adlı eserinin 4. Bölümü yayımlandığında [1889 Berlin], bizim bu cildimizin basmasına başlanılmış durumda idi; aksi takdirde hadis tedkiklerinin ilk bölümleri için bu eserden çıkan sonuçlar mutlaka kullanılmış olurdu. Burada sadece, s. 14 için, Wellhausen’in 70. sahifesinin dikkate alınması gerektiğine işaret etmek istiyorum. Ahlwardt’ın haklı olarak *Hadis Literatür Tarihi*’nin eksiksiz bibliografyası olarak addedilebilecek pek hacimli Berlin Kataloğununun ikinci cildinden, müsveddelerin bas-

kiya gönderilmesinden biraz önce, hatta son ana kadar ifade edebilmişimdir.

Bu cildde, dipnotlarda sıkca işaret edilen el yazmalarına dair tafsilatlı bilgileri burada vermek durumundayım: Şeybānî'nin *Kitābu's-Siyerî'l-Kebîr*'i, Serahsî'nin Şerhi ile, Leiden Hschr. Warner nr. 373 (maalesef bu el yazmada, Viyana nüshasında olduğu gibi, ana metin, şerhten her zaman tefrik edilememektedir); s. 183'te Hâṭib-i Bağdādî'nin ileride daha genişçe tavsif edilecek kitabı, aynı yer, nr. 353; İbn Kuteybe'nin *Muhtelifu'l-Ḥadîş*'i, aynı yer, nr. 882; Ebū Bekr el-Ḥaṣṣāf'ın *Edebu'l-Kādî*'si aynı yer, nr. 550; İbnu'l-Cevzî'nin *Kitābu'l-Ḳuṣṣāş ve'l-Muzekkirîn*'i*, aynı yer, nr. 998; *Esānîdu'l-Muḥaddîşîn* Leiden yazmasıdır Emīn nr. 39 (Landberg, *Catalogue*, s. 13). Leipzig Üniversitesi'nin *Refā'iyye* mecmuasından olanlar şunlardır: Nevevî'nin *Takrîb*'i (İbn Şalāh'ın kitabının muhtasarıdır, krş. s. 264) ve *el-Meşā'ilu'l-Menşūra*'sı (ikisi de bir cildde, D. C. nr. 189), 'Abdulgani en-Nāblusî'nin ziyaretleri (krş. 318): *Kitābu'l-Ḥakîka ve'l-Mecāz [fi Rihleti Bilādi's-Şām ve'l-Mıṣr ve'l-Ḥicāz]* (nr. 362); Munāvî'nin *el-Kevākib ed-Durriyye*'si (nr. 141), Biḳā'î'nin *Ṭabaḳātu'l-Ebrār*'ı (nr. 234-237), Ebū'l-Feth el-'Avfî'nin *İbtigā'u'l-Ḳurba bi'l-Libāsi ve's-Şuḥbe*'si (nr. 185). Daha nadiren zikredilen el yazmaları hakkında zikredildikleri yerlerde tafsilat verilmiştir.

Hadîs eserlerinden şu baskılara istinaden iktibaslar yapılmıştır: Buḥārî ve Kaṣṣallānî'nin Şerhi, Bulak 1285, 10 cild; Muslim ve Nevevî'nin Şerhi, Kahire 1284, 5 cild; Ebū Dāvūd, Kahire 1280, 2 cild; Nesā'î, taş baskısı, Şāhdara 1282, 2 cild; Tirmizî, Bulak 1292, 2 cild; İbn Māce, taş baskısı, Delhi 1282; Zurḳānî Şerhli *Muvatta'*, Kahire 1279/80, 4 cild; *Muvatta'*ın Şeybānî rivayeti 'Abdulḥayy Şerh'i ile, taş baskısı Lucknow 1297 (krş. s. 223); *Sunenu'd-Dārimî*, taş bas-

* [Mezkur yazma eserlerin bizde mevcut matbû nüshalarına çeviride işaret edilmiştir.]

kısı, Cawnpore 1293; Beğavî'nin *Meşābîhu's-Sunne'si*, Kahire 1294, 2 cild. Pek çok alıntı yapılan eserden ed-Demîrî, Bulak 1284 baskısı; Kutubî'nin *Fevātu'l-Vefeyāt'ı*, Bulak 1299 (krş. s. 362) baskısı; Suyūfî'nin *Tārîhu'l-Ḥulefā'sı* (el-Ḥasan el-'Abbāsî'nin *Āşāru'l-'Uvel [fi tertibi'd-Duvel]* adlı hâşiyesi ile birlikte), Kahire 1305 baskısı kullanılmıştır.

Sevgili arkadaş ve meslekdaşlarıma, ayrıca pek lütufkar kütüphane yöneticilerine, ki onların sayesinde edebî eserleri ve vesikaları kullanma imkanım olmuştur, teşekkürü bir borç bilirim. Bu meyanda, kendi ihtimamına verilmiş, Kahire Hıdiviyye Kütüphanesindeki yazmalardan baha özetler çıkarıp vesikalar te'min etmiş, dolayısıyla da, çalışmalarına kıymetdar bir destek sağlamış bulunan muhterem Müdür Vollers'e müstesna teşekkürlerimi sunarım. Bu cildin diziniyi yine Dr. Schreiner Beyefendi hazırlamıştır.

I. Goldziher
Temmuz 1890

BİRİNCİ BÖLÜM HADİS VE SÜNNET

[3]

I.

Hadîs kelimesi, ‘rivayet, hikâye’ anlamlarına gelir. Fakat bu kelime, sadece dinî hayat sâhasına âid rivayetlere veriliyor değildir. Dinî veya lâdinî mahiyette tarihî haberler için de aynı kelime kullanılmıştır ki, bunlar uzak bir geçmişe olduğu kadar, daha yakına da âid olabilirler.¹

أَلَا أُغَلِّكُمْ بِحَدِيثٍ مِنْ حَدِيثِكُمْ مَعَشَرَ الْأَنْصَارِ؟

“Ey Ensar! Sizi, hadîslerinizden bir hadîsle çoşturayım mı?”

Onlara Ebū Hureyre böyle sormakta ve arkasından, Mekkeli fethinin bir menkabesini anlatmaktadır. Müşrik Arablar, nasıl ki ‘*üyam*’ - meşhur günler’ini şarkılarıyla yâdetmek âdetinde idiyeler, Ebū Hureyre’nin bu hikâyesi de, dinleyenlerin kendilerine olan güvenlerini kuvvetlendirmeye yarayacaktı.² Bu cümleden olarak, rivayet konusu teşkil eden lejantlar, efsaneler ve masallar da, yine *hadîs* ismi al-

¹ Eski dilde de, kabilenin mazisinden alınma hikâyeler mânâsında: “وَمِنْ الْحَدِيثِ: (Kabile tarihinden alınma) öyle kıssalar vardır ki, kimisi (kabile *haseb*’ini) helake, kimisi de, sağlam ve daimi bir şerefe götürmektedir.” Ubeyy ibn Hureym, in *Schol. el-Hâdira*, Engelmann baskısı, s. 12-13; Zuheyr, *Mu’allağa*, b. 29 (وما الحرب إلا ما علمتمم ودقتم وما هو عنها بالحديث المرجم) [*mureccem* mevzûunda, mesela Taberî’deki: رجماً بالظنون] gibi tâbirlerle karşılaşırız, III, 2179, 4); *Imrîka*, 40:1, 2; 50:1, bütün günlerin hâdiseleri üzerine kıssalar.

² Belâzûri, s. 39 [*Futûh*, 52; Tâyalisi, r. 2564; Muslim, r. 4622].

DİZİN

- I. Velid 274, 281
I. Yezid 116, 135, 155, 192, 205; ~'in ölü-
mü 353
II. Mervān (Mervān ibn el-Ḥakem) 176,
187, 218, 286; ~'in kabri 325
II. Ömer 46, 70, 74, 101, 167, 185, 242,
293, 351
II. Yezid 293
- A
'Abbās ibn Mirdās 47
'Abbās'ın oğlu 'Abdullāh 220
Abbasi 75, 104, 144, 159, 170, 190, 195,
208, 210, 211, 218, 219, 220, 223,
224, 227, 337, 353; ~ hanedanı 75; ~
ler 72, 95, 131, 145, 184, 190, 234, 274
'Abd Yağūs 93, 166
'Abdānu'l-Ḥūzī 272
'Abde ibn eṭ-Ṭabīb 97
'Abdu Kulāl 282
'Abdukulāl 282
'Abdullāh el-Ḥaḍramī 183
'Abdullāh ibn 'Abbās'ın mezarı 347
'Abdullāh ibn 'Avn 195
'Abdullāh ibn Ca'fer 198
'Abdullāh ibn Ced'an 76, 93
'Abdullāh ibn el-Kevvā 259
'Abdullāh ibn Evfā el-Yeşkurī 259
'Abdullāh ibn ez-Zubeyr 131, 156, 179,
339
'Abdullāh ibn Ubeyy 340
'Abdumelik (Halife) 171, 192, 195, 339;
~'in hilafeti 325
'Abdumelik ibn 'Umeyr 242
'Abdulmuṭṭalib 153; ~ ailesi 50; ~'in to-
runu 99
'Abdul'aziz 'Abdulḥak 17
'Abdul'aziz ibn Mervān 354
'Abdul'aziz ibn Zurāra 109
'Abdurrahmān Bedevī 15
'Abdurrahmān ibn Ebi Bekr'in mezarı 349
'Abdurrahmān ibn Ebt'z-Zinād 66
'Abdurrahmān ibn İsmā'il ibn 'Abdu Kulāl
ibn Dāz 281
'Abdurrahmān ibn Semura 282
'Abduşşems kabilesi 287
'Abid ibn Şeriyā 156
'Abs kabilesi 118
'Absi Ebū'ş-Şağb 325
aḥbār 261
'Accāc 97
Aḥṭal 96, 182, 289; ~ 'in beyti 150
acem 174, 177, 181, 189, 218, 215, 225,
226, 246; ~ ler 240; ~ lerin değeri 240;
~ lerin dinî metinleri 245
Aḥū Muḥsin 251
'Ad 261
adalet 55
Ādem (Hz.) 124, 242, 256, 289, 296, 305
'Ādem ibn 'Abdulaziz 74
'Adi ibn Arṭāt 351
ādil 307
'Adiyy ibn en-Neccār ailesi 154
'Adnān 157, 212, 234, 250, 256; ~ kabi-
lesi 206
Adnanlıların şanı 250
'Aṭā' 178
Aeduer ve Sequaner 134
aṭyabān 60
Afrika 213, 225
Afrikalı Hāricī ilahiyatçılar 225
Afşin 221
ağaç 78
ahlāk reformcusu 311
ahlākîlik 55
Aḥmed el-Kebir 350
Aḥmed Emīn 15
Ahmed Hamdi Aksekili 21
Aḥmed ibn Ebi Du'ād 239
Aḥmed ibn Ḥanbel 25, 350
Aḥmed ibn Muḥammed 369
Aḥmed Muḥammed Şākir 12
Ahmed Na'im 24
Aḥnef 219
el-Aḥnef ibn Kaş 95
Aḥvaş 123, 202
Aḥvāz 245
Akgün, Hüseyin 19

akrabalık 48, 136, 169, 312; ~ ve mensu-
biyet ilişkileri 48
Alevi 211, 326, 337; ~lerin azılı düşmanı
205; ~ şair 337
Ali 348; ~ taraftarları 156; ~'nin muazırla-
rı 259; ~'nin oğlu Hüseyin 191
'Ali el-Misri 336
'Ali Hâsen 'Abdulkâdir 17
'Ali ibn Cehm es-Sâmî 201, 267, 272
'Ali ibn Hâtil 173, 209
'Ali ibn Şefî 109
'Ali Şâhib ez-Zinc 211
'Ali taraftarı 113
âlimler 170
'Alkame ile olan münafere 103
Allah: ~ korkusu 124; ~Resulü'nün şahsi-
yeti 47; ~'a ihlasla bağlı muttakiler 345;
~'a şirk 242, 312, 355; ~'a ta'zim 130;
~'in emrine teslimiyet 343; ~'in indirdiği
48; ~'in Mukaddes Kitabı 230; ~'in Re-
sulü 42, 296
Allahsız Semudlular 159
'Allân eş-Şu'ûbi 289, 290
Almanca 16, 18, 19, 20, 29, 240, 327
Almerinidler
Almohad
Almoraviler
Altın Çayırhıklar 284
Amâlika 242
'Amir ibn et-Tufeyl 89, 103, 322, 323
'Amir ibn 'Uheymir ibn Behdele 103
Âmiri 142; ~ler 113, 142
'Ammâre 192
'Amr ibn el-Ahvaş 123
'Amr ibn el-Âş 154
'Amr ibn el-Âşî 125, 263, 349
'Amr ibn Kulşüm 49, 56, 62, 63, 87, 148,
153, 306
'Amr ibn Luhayy ibn Kame'a ibn Hindif
268
'Amr ibn Ma'dikerib 72, 76, 111, 239
'Amr ibn Şâbit 82
'Amr ibn Ze'bal 138
Ananias kilisesi 350
'Â'im 38
'Â'ise (Hz.) 344, 351
A'sâ 39, 60, 135, 157, 318
Antakyalı şair 139
'Antar 192
'Anter 173, 189, 193, 333, 335, 336; ~
hikâyesi 333; ~ küssası 336; ~'in gözyaş-
ları 333; ~'in keşb arkadaşı 192; kahra-
man ~'in babası Şeddâd 334
'Antere 90, 118, 193, 296, 359
'Anterroman 103, 193, 204
Antik Çağ 231
antropoloji 347

Apollon 327

Arab; ~ âdeti 341; ~ ahlâkı 40; ~ ahlâkı
53; ~ ailesi 190; ~ aristokrasisi 129, 200;
~ beyti 276; ~ dostu 276, 281; ~ dünya
görüşü 130; ~ düşmanları 223; ~ ede-
biyat âlemi 212; ~ edebiyat meraklıları
247; ~ edebiyat tarihçileri 343; ~ ede-
biyatı tarihi 177; ~ fazileti 119; ~ gele-
neği 95; ~ Halifeligi 225; ~ halk kitabla-
rı 341; ~ hicviyesi 205; ~ hissiyatı 72; ~
hürriyet anlayışı 59; ~ ırkçılığı 368; ~ ır-
kının megalomanlığı 218; ~ imparator-
luğu 218; ~ kabile teşkili 114; ~ kabi-
lecilik gururu 363; ~ kabileleri 52, 132,
139, 146, 148, 155, 157, 182, 280,
285, 317; ~ kabilesi 176, 211, 235; ~
kavimleri 332; ~ kavminin tarihî mev-
kii 249; ~ kıyasının kaideleri 175; ~ kı-
zının Farslı ile evlenmesi 163; ~ kızının
yabancı memleketliyle evlenmesi 193; ~
lisan ilmi 253; ~ lisanı 180, 184, 297;
~ memleketleri 332; ~ Mevâlleri 176; ~
milleti 304; ~ müellifleri 247; ~ mürüv-
veti 72, 86; ~ müşrikliği 311; ~ neseb-
cileri 114; ~ olmayan kadın 190; ~ ol-
mayan kadınlardan olan çocuklar 186;
~ olmayan milletlerin şairleri 162; ~ ol-
mayan yabancı ırklara mensub kimse-
ler 168; ~ olmayanlar 128, 242, 366; ~
övünmesini gülünç hâle sokmak 130;
~ putperestliği 304; ~ putperestliğine
aid âdetler 342; ~ putperestlik geleneği
340; ~ şair ve kahramanları 119; ~ şa-
iri 176, 177, 184, 194, 195, 238, 249,
252, 279, 369; ~ şairleri 56, 68, 327;
~ şii 147, 163; ~ taassubu 214; ~ ten-
kidçileri 156, 265; ~ terbiyesi 90; ~ ve
Acemin eşitliği akidesi 207; ~ ve Berberî
kabileleri 130; ~'in dili 228; ~'in gös-
terdiği hürmet 315; ~lar 80, 130, 161,
170, 181; ~lar ve gayri-Arablar 215;
~lara hürmet göstermeyi tavsiye eden
hadisler 225; ~lardan Farslıların Hak-
kının Alınması 239; ~ların adaleti 368;
~ların an'anevi dünya görüşü 52; ~ların
aristokrat tasavvurları 196; ~ların baba-
sı 158; ~ların Başı 140; ~ların eski örf
hukuku 168; ~ların Farslılarla olan mün-
nasebetleri 164; ~ların fazilet akidesi 54;
~ların gündelik hayatları 161; ~ların ic-
timai görüşü 119; ~ların mâtem âdetleri
344; ~ların mâtem âdetleri 344; ~ların
soy akrabaları 213; ~ların sürgün kabi-
lesi 131; ~ların Şerefi 295; ~larla Arab
olmayanların eşitliği 217; ~larla ber-
aber Arab olmayanların müsavvâti 162;
~lık 130, 147, 218, 224, 232, 234, 240,

- 252, 273, 291, 292; ~lılık 241; eski ~ 39, 53, 56, 57, 58, 88, 98, 102, 106, 147, 149, 169, 171, 185, 197, 208, 259, 260, 264, 269, 270, 280, 284, 309, 311, 324, 327, 331, 332, 338; eski ~ âdeti 103; eski ~ dünya görüşü 58; eski ~ kahraman ve şairleri 57; eski ~ lisanı 52; eski ~ nazmı 119; eski ~ nesebi 270; eski ~ ruhu 38; eski ~ şiiiri 37; eski ~ telakkisi 327; eski ~lar 56, 105, 111, 186; eski ~ların ictimai münasebeti 53; eski ~ların İranlılar ve Yunanlılarla temâsi 162; aristokrat ~lar 200; asil ~ 128; çöl ~ı 42, 234; kabile ~ı 168; kursuz ~ 174; müfrit ~ milliyetçileri 185; saffkan ~ 165, 168, 171, 208, 241; saffkan ~lar 205; şehir ~ları 43
- Arabca 9, 35, 74, 79, 85, 134, 175, 176, 180, 217, 249, 251, 279, 291, 296, 297, 298, 367; ~ metinler antalojisi 291
- Arabistan 38, 40, 49, 51, 76, 133, 146, 151, 155, 162, 212, 243, 279, 282, 318, 332, 343, 355
- Ârâmî 232; ~ halkı 228
- Ardeşir 246
- Arğât ibn Züfer 286
- Artemis 327
- aruz 172, 298
- 'Asabiyya 150
- asalet 86
- Aşfer 366
- 'Aşi ibn Vâil 263
- asil 87
- Aşma'î 'Abdumelik ibn Kureyb 186, 275, 280, 281
- 'Aşâ'ir kurbanı 320
- Âşşâr toplayıcısı 59
- Ateşgedelerin renkli pantolonları 163
- atın kâkül 341
- atlar 170
- Augustinus 47
- Avesta 246
- 'Avf sülalesi 286
- 'Avfi 286
- ayınblayıcı 271
- 'Ayn et-Temr 208
- 'Azza el-Meylâ 66
- B
- Babanzâde Ahmed Na'im 21
- Bâbek isyanı 221
- Babil: ~ edebiyatı 231; ~ imparatorluğu 229
- Babilîler 263
- Bâhile 94; ~ kabilesi 95, 168
- Bağdad 196, 199, 222, 293, 350
- Bahâ'uddin el-Âmilî 79
- Bahile kabilesinin mesalibi 283
- Bahilîli kadının oğlu 95
- Bahîra 61
- Bahreyn 117, 143, 163, 267; ~ valisi 172
- Bakkâl 300
- balık yüzgeçleri 166
- barbar 159, 194, 211, 224, 233, 245, 306; ~lar 98, 220
- barbarca 311, 353; ~ an'aneler 311
- Barbier de Meynard 61, 91, 246
- Bargés 142
- Barrâz ibn Kays 62
- Basra 70, 96, 130, 131, 139, 152, 178, 184, 206, 208, 266, 280, 283, 294, 326
- Basralı 138, 206, 229
- baş: ~a toprak dökülmesi 345; ~taki saçların kesilmesi 345; ~taki saçların kurban edilmesi 342
- bâtil inançlar 354
- Bâzân 162, 175, 176
- Becile 287
- Becker, Carl 14
- bedevi 42, 43, 44, 83, 84, 152, 163, 174, 184, 213, 219, 288, 322, 327, 328; ~ Arabların duası 83; ~ kabilesi 174; ~ şairi 174; ~ler 42, 43, 45, 46, 103, 136, 174, 219, 328; ~lerin harb nidası 113; ~lerin kabalığı 44; imanlı ~ler 43
- bedevilik 44, 78
- Bed'ü'l-Hemadâni 297
- Bedir 71, 106, 112, 174, 258, 307, 338; ~ muharebesinin esirleri 174
- Bedr ibn Ma'şer 105
- Bekr ibn en-Natâtâh 135
- Bekr ibn Vâil 95; ~ kabilesi 109
- Bekr ve Tağlib 173
- Belâzuri 241
- Belhlîler 245
- Benü 'Âmir 94, 261, 273
- Benü 'İcl 163
- Benü 'Abs 149, 333, 334, 335, 336
- Benü Âmir 113
- Benü 'Âmir ibn Şa'sa'a 46, 109, 115
- Benü 'Avf 258, 286
- Benü Dârim 136
- Benü Debâb 322
- Benü Erzem 283
- Benü Esed ibn Huzeyme 152, 258, 288
- Benü Ezd 210
- Benü Ezrağ âilesi 136
- Benü Fehm 263
- Benü Fezâra 333, 334
- Benü Hânîfe 159, 286
- Benü Hâriş ibn Ka'b 207, 209, 271
- Benü Hâş'am 185
- Benü Hâşim 192
- Benü Hâzrec 44

- Benü Himmân 209
 Benü Huzeym 116
 Benü 'lcl kabilesi 294
 Benü İsmâ'il 158
 Benü İsrail 44
 Benü Kaḥḥândan 207
 Benü Kaḥn mescidi 131
 Benü Kelb 109
 Benü Kinâne 202
 Benü Kuleyb'in mescidi 131
 Benü Kureyş 95
 Benü Maḥzûm 70, 261
 Benü Mâzin 115
 Benü Mezhic 89
 Benü Minḡar 289, 290
 Benü Muḡira kabilesi 338
 Benü Murra 198, 283
 Benü Muḡlic 115
 Benü Nâciye 267, 268
 Benü Nahd 136
 Benü Nizâr 149
 Benü Nuceyh 186
 Benü Numeyr 94
 Benü Ribâb 118
 Benü Şakîf 159, 258
 Benü Sâme 266, 267, 268
 Benü Sa'd 118, 119, 282, 290; ~ kabilesi 203
 Benü Şa'lebe ibn Uḡâbe 109
 Benü Sebt 288
 Benü Şu'âl 228, 271
 Benü Şeybân 149, 164, 182, 211
 Benü Temim 45, 83, 104, 118, 136, 152, 209, 314
 Benü Uḡayl 61
 Benü Umeyye 159
 Benü Zâmra 62
 Benü Zubeyd 73
 Benü Zubyân 118
 Benü Zureyḡ'in mescidi 131
 Benü'l-Aḡrâr 183
 Benü'l-'Anber 272
 Benü'l-Hâriş ibn Fihr kabilesi 330
 Benü'l-Huceyn 204
 Berâcim 118
 Berberî 130, 192; ~ kabileleri 213; ~ler 213; ~lerin Arab soyları 213
 Bercher, Léon 18
 Bermekiler 234
 Berr ibn Kaş 213
 Beşhare 201
 Besferûc 201, 205
 Beşşâr ibn Burd 185, 235, 290
 bey'at 46, 99, 128, 162, 355
 beyaz: ~ ırklar 127; ~ koyunlar 181
 Beyhare ibn Firâs 46
 bıyıklı tarâş etmek 204
 Bibliik hikaye 92
 Bilâl ibn Ebî Burde 195, 288
 Binbir Gece Masalları 336
 binicilik 227
 Bîrûni 240, 247, 251, 292, 293
 Bizans Kayserinin sarayı 129
 Brûnnow 71
 Bu'âş meydan muharebesi 106
 Buḡârî 115, 179, 200, 202, 220, 257
 Buceyr 50, 51
 Buhterî 293
 Buhturi 97, 273
 Burckhardt 328
 Buşkest 176
 Büyî: ~ beyi 232; ~ hanedanı 61; ~ idarecileri 231
 bütün insanların eşitliği 181
 Büyük Rusya 355
 C
 Câbir es-Sinbist 89
 Caetani 24, 25
 Caetani, Leone 22
 Cahen, Claude 14
 el-Câḡız 35, 230, 240, 241, 243, 244, 248, 250, 251, 275, 293, 331, 360, 364
 cahil 307, 308, 310, 313, 314
 cahiliyye 37, 38, 40, 49, 52, 54, 57, 58, 61, 62, 63, 67, 73, 75, 83, 90, 93, 96, 97, 98, 100, 101, 105, 106, 107, 112, 121, 124, 126, 132, 133, 146, 163, 192, 198, 203, 239, 263, 275, 304, 305, 306, 308, 310, 311, 312, 313, 327, 336, 337, 338, 340, 342, 343, 345, 348, 353, 357, 359; ~ ahlak prensibi 54; ~ Arablar 38, 40, 62; ~ değerleri 126; ~ devri 73, 124, 239, 304, 310, 338, 340, 348; ~ dünya görüşü 57; ~ lafzı 305; ~deki en şüh şair 62; ~den kalma şiir 80; ~nin asaleti 99; ~nin dışlayıcı fikriyatı 198; ~nin Güney Arablı kahramanı 239; ~nin mâtem âdetleri 346; ~nin zıddı 305
 câhillik 56, 248
 Calcutta 26
 Ca'fer ibn Ebi Tâlib 311
 Ca'fer ibn 'Ukbe 72, 332
 câriye 187, 188, 190, 191, 193, 209, 214, 342; ~ler 189, 366
 Cebele ibn el-Eyhem 66, 129
 Cebrail 296
 cehalet devri 305
 cehl 41, 307, 308, 309, 311
 Cemil 108
 cenaze 321, 337, 339, 342, 347, 350, 351; ~ alayı 334; ~ arkasından ağlayan ücretli kadınlar 342; ~ namazı 344

- cennet 58
cennetlik 82
Cerîr 94, 163, 192, 214, 335; ~'in hicvi-
yeleri 92, 94
Cerm 237
Cevâlikî 164
Cevvâs 108
Cezîre 178
cimrilîğin medhi ve cömertliğin zemmi 235
cimrilik 235, 289
coğrafyacılar 148
Coulanges, Fustel de 318
cömertlik 110, 235
Cubeyr ibn Mu'îm 257
Cuheyne 136, 137; ~ kabilesi 136
Cuma 296; ~ sabahı 337
Curaş 114
Cuzâm kabilesi 155
Cürhüm 261
- Ç
Çerkes Sultanları 232
Çin kralı 242
- D
Dabbe 113
Dağfel ez-Zuhli 259, 260, 261, 262, 270
eđ-Đaħħāk ibn el-Muzāhim 178
Dāħis-Cebre harbi 53, 275
Đamra en-Naħşalı 353
Dānişmend, İsmail Hāmi 22
Da'iy 202, 208, 211, 271
Daphne 327
Dārā ibn Dārā 234
Dārim kabilesi 186
Dāru'l-Hadīs 22
Deccāl 101
defin ādetleri 357
Deri 245
Devāvān 258
develer 332; ~le ilgili eski an'ane 61
Devrin İncisi 232
Devs kabilesi 323
Deylemî 223, 231, 245
Deylemliler 223
Dımaşık 129, 157, 297
Dihkân 170, 209; ~lar 170, 238
Dik el-Cinn 228
dikili taşlar 319, 320, 323
dilci 117, 234, 288
dîn 52; ~lerin Menşeleri 241
Di'bil 138, 139, 229
Đirār ibn 'Amr el-Ĉaţafāni 229, 230; ~'in
akidesi 230
Dirariler 230
Divān 258
- diyet 168
doğumdan mütevellid akraba 166
Doughty 343, 368
Dozy 38, 145, 146
dua öğrenmek isteyen kimse 83
duhâ ve asr namazı 82
Dureyd ibn eş-Şimme 93, 320, 323, 343
- E
Ebān ibn 'Abdulhamid er-Rakkaşı 279,
285
ebedî kabile düşmanlığı 311
Ebrehe 158, 282
Ebū 'Abdullah el-'Ābiverdî 247
Ebū 'Afek 120
Ebū Aħmed ibn Yaħyā el-Belāzurî 241
Ebū 'Ali 207
Ebū 'Amr ibn Umeyye 271
Ebū Bekr es-Süli 211
Ebū Bekr ibn el-Enbārî 299
Ebū Bekr Muħammed [ibni'l-Ĥasen] ibn
Dureyd 292
Ebū Bekre 206, 210, 283; ~ ailesi 206
Ebū Buceyr 232
Ebū Ca'fer el-Manşūr 144, 218, 236
Ebū Cehm ibn Ĥuzeyfe 270
Ebū Cemed 282
Ebū Dāvūd ve et-Tirmizî 124; ~'nin hadīs
mecmuaları 123
Ebū Durād el-Iyādî 239
Ebū Eyyüb el-Enşārî 69
Ebū Firās el-Hemedāni 91
Ebū Fulān 363
Ebū Gōş 134
Ebū Hafşā 287
Ebū Ĥamza 176, 244
Ebū Ĥanife 198, 200
Ebū Ĥayyān 235
Ebū Ĥırāş 142
Ebū Hureyre 82, 128, 180, 268, 310, 311,
349
Ebū İshāk İbrāhim eş-Şüli 176
Ebū Kāhil 202
Ebū Mehdiyye 83
Ebū Miħcen eş-Şekafî 57, 68, 69
Ebū Mūsā el-Eş'arî 54, 113
Ebū Mūsā ibn Nuşayr 176
Ebū Nuşeyle 209, 229
Ebū Nuvās 72, 75, 130, 139, 147, 183,
202, 219, 334
Ebū Rebr' 42
Ebū Riğāl 158
Ebū Şafra 205
Ebū Sa'id er-Rustemî 83, 236
Ebū Sarĥ 203
Ebū Sevr 73, 74
Ebū Sufyān'ın kabilesi 205

- Ebü Tâlib 50
 Ebü Temmâm 219
 Ebü 'Ubeyd el-Kâsım ibn Sellâm 273
 Ebü 'Ubeyde 129, 148, 151, 155, 208, 274, 275, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 287, 288, 289, 294, 320, 330, 331
 Ebü 'Uşmân Sa'îd ibn Humejd ibn Bahtığân 238
 Ebü 'Uyeyne 236
 Ebü Zerr 125, 126
 Ebü Zeyd el-Enşârî el-Başrî 175
 Ebü Zeyd Sa'îd ibn Evs 275
 Ebü'd-Delfâ 139
 Ebü'l-Acem 215
 Ebü'l-Alâ el-Ma'arrî 219, 252, 272, 293, 321, 353
 Ebü'l-Atâhiyye 174, 183, 210
 Ebü'l-Buhteri 272
 Ebü'l-Esved ed-Du'eli 170
 Ebü'l-Faql es-Sukkerî 247
 Ebü'l-Ferec el-İşfahânî 241, 280
 Ebü'l-Hindî 69
 Ebü'l-İjseyin [Ahmed] ibn Fâris 297
 Ebü'l-Kâsım 'Alî et-Tenûhî 139
 Ebü'l-Muhalhim 269
 ecdad: ~ ismi 118; ~ izleri 50; ~ tâzimi 318; ~in fazileti 87; ~in şamı 86
 Ehlâl 277
 Ecrabân 118
 edeb kitabıyatı 141
 Eddâd 256
 Ehl-i Tesviye 217, 239
 Ehlul-Meşâlib 288
 ekzogami 136
 Emir Meysere 333
 Emîru'l-Mü'minin 177
 Endülüs 133, 208; ~ün fethi 133
 Endülüslü 235, 240
 Enes 100
 ensab 319, 321, 327, 346; ~ âlimleri 157; ~a kurban kesme 346
 Ensar 100, 106, 107, 135, 140, 141, 143, 144, 151, 152, 153, 154, 155, 157; ~in sarğı 150; ~in şiiiri 154; ~ı medh 151; ~ı övmek 151; ~in diğer insanlara nisbeti 141
 Ensârî 82, 143
 Erdeşir 293
 Erşât 267
 Erşât'ın oğlu 'Amr'ın ölümü 347
 Erhabî 74
 Esav 366
 Esed 152, 194, 258, 287, 288; ~ ile Gatafân 118
 Esedi 272; ~ler 260
 eski Toledôth 261
 Eslem kabilesi 46
 Esmâ ibn Hârice 156
 Esmin'in şarab düşkünlüğü 66
 Esved 82
 eşitlik 126; ~ akidesi 169; ~ prensibi 157
 etimolojik 52, 306, 319
 Evhemeros 315
 evlenme: ~ akdi 271; ~ akrabalığı 115, 136, 147
 evlilik 60, 136, 196, 197, 202, 271, 272
 Evliyâ Çelebi 12
 Evs ibn Hacer 56, 264
 Evs ve Hazer kabileleri 106, 172
 Evzâ'nin hocası 178
 ezan 154
 Ezd 156, 229; ~ kabilesi 147, 168
 Ezdi 135; ~lerin putu 38
 Ezkubâğlılar 182
 Ezrağı 80, 87, 105, 110, 136, 153, 154, 163, 203
 F
 el-Faql ibn 'İsâ er-Rakkaşı 279
 el-Faql ibnu'r-Reb'e 281
 fakihler 189, 200
 fal okları 64, 318
 Fâris 181, 245, 297, 298, 299, 300
 Fars 163, 164, 175, 182, 193, 194, 212, 214, 216, 218, 219, 220, 221, 226, 227, 234, 235, 238, 239, 251, 252, 278, 279, 281, 289, 291, 293, 294; ~ atasözleri 247; ~ imparatorluğu 164; ~ kralı 308; ~ milliyetçiliği 212; ~ muhalefeti 163; ~ ordusu 175; ~lar 249, 294
 Farsça 163, 176, 201, 243, 245, 249, 279, 293, 294, 295; ~nın tahkik edilmesi 163
 Farşlı 163, 175, 184, 190, 192, 193, 204, 211, 212, 220, 225, 227, 228, 233, 234, 236, 237, 238, 239, 245, 247, 269, 270, 272, 278, 279, 285, 286, 290, 369; ~ Müslümanlar 233; ~lar 164, 170, 173, 176, 181, 214, 215, 222, 228, 233, 243, 245, 248, 294; ~lara karşı açıkça izhar edilen düşmanlık 164; ~ların Arab kültüründeki hissesi 175; ~ların Arablara Efdaliyyeti 239; ~ların Kureysi 235; ~lık 163, 212, 234
 Fas: ~ kralları mezarları 326; ~ şehri 130
 Fatimî hanedanlığı 287
 faziletler 289; ~ ve fenalıklar 87; ~le ilgili Büyük Kitab 272

- Fedām 163
Fedekî ibn A'bed 282
Ferasân 117
Fereздаğ 94, 109, 116, 131, 136, 147, 156, 159, 183, 192, 273, 325, 354
Ferrüh 215
fetrec 229
Fezârî Manzûr ibn Zebân 67
Fezariler 260, 333
fikhî hüküm 178
Filistin ülkesi 134
filologlar 361
filozoflar 229, 251
Finn 134
Firdevsî 247
Firüz'd-Deylemî 175
Firtüzâbâdî 354
Flügel, Gustav 11
Fraenkel 173
Fransızca 13, 33, 317, 327
Frazer, James S. 347, 348
Freytag 307
Fülâ siyahileri 213
G
Gâ'ön Haja 262
Ğaţârîf 168
Galenus 248
Ğalib ibn Şa'sa'a 109
Galiliyahî Judâ 361
Galya 134
Ğamgame 287
Ğaniyy 42, 43
Ğassân 140
Gassani 173; ~ler 317
Ğaşûb 333
Ğatafân 118; ~ kabilesi 179
gayr-i Arab 128, 193, 196, 204, 214, 216, 225, 230, 233, 277, 290, 365; ~ ırklar 128; ~lar 161, 165, 166, 168, 181, 217, 243, 250, 278, 297; ~ların Arablardan aşağı olduğu görüşü 162; ~ların ceddî olarak İshâk' 215 gayr-i meşru 68, 205, 263
gayr-i müslim Farslılar 215
genekte hor görülen meslek kazançları 345
Gemara 270
el-Ğıţrîf ibn 'Atâ 209
Ğilân eş-Şu'ûbî 290
Goldziher 13, 14, 15, 18, 20, 21, 22, 23, 28, 29, 83, 229, 300; ~e göre Kur'an-ı Kerim 28; ~in Arabcaya çevrilmiş ikinci büyük eseri 18; ~in garb İslamolojisiindeki sarsılmaz mevkii 15; ~in gayr-i müslim hayranları 24; ~in hadisle ilgili tezleri 17
Gottwaldt 292
gramer 34, 172
gurur 56, 136, 161, 185, 195, 283
Gutschmid, Alfred V. 230
gümrük ve vergi toplayıcıları aleyhindeki şiir 59
günah 63; ~ların anası 63
günahkârlar 166
güneş 304
Güney Arab: ~ halk ruhu 76; ~ halkı 138; ~ kabileleri 140, 147; ~ kültür bölgesi 39; ~ mâzisi 151; ~ları 39, 40, 132, 133, 137, 138, 141, 147, 148, 152; ~larının İsmâ'il'den gelme soyları 158; ~larının müdafaası 138; ~lı 137, 153, 229, 239; ~lı edip 153; ~lığı 141
Güney Arabistan 38, 40, 133, 146, 151, 155, 162, 212, 282, 355
Güneyli Arab 39, 135, 140, 143, 145, 147, 148, 149, 150, 153, 154, 157, 181, 213, 260, 284, 340; ~ Emirî 39; ~lar 135, 137, 142, 146, 147, 149, 151, 153, 155, 158, 220, 235, 318; ~ların medhetme 151; ~ların an'aneleri 149; ~ların büyüklük emelleri 139; ~ların dinî isimler listesi 39
Güneyli ve Kuzeyli Arablar 151, 255
Güneyliler 146, 235
güzel sabır 344
H
Habeş 181, 311, 367
Habeşçe 282, 297
Habeşli 127, 128, 204, 207, 230, 282; ~ Bilâl 204; ~lerin siyah cildi 128
Hâbiğât 94; ~ kabilesi 95, 136
hac farızaları 315
Haccâc ibn Yüsuf 158, 159, 198, 206, 208, 210, 325; ~a karşı beslenen nefret 158
Hâcer 191; ~ pazan 109
Hâcî 'Abdulğani en-Nâbulusî 133
Hâcî Zihnî Efendi 194
Hâcib ibn Zubyân 137
Hâcib ibn Zurâra 148
Hâciz 111
hadd cezası 188
hadîs: ~ filolojisi 210; ~ literatürü 121; ~lerdeki akidelerde geçen ikazlar 345; ~leri doğuran ahval 144; eski ~ler 128; kanonik ~ mecmuaları 125; mevzu ~ler 266; müsbet ~ler 127; nebevî ~ler 101, 139; uydurma ~ler fihristi 245
hadîsimisi rivayetler 140
Hadramevli 317
Hadramevli 317; ~ler 158
Hâtar 106
Hâţib-i Bağdâdî 26

- el-Ḥakem ibn 'Abdel 157
Ḥāk-i Kerbela 354
Ḥakīm ibn 'Abbās el-Kelbī 138
Halévy 150
Ḥālid ibn 'Abdullāh el-Ḳasrī 287
Ḥālid ibn Kulşūm 274, 281
Ḥālid ibn Velid 338; ~'in mezarı 339
Ḥalif 121, 169; ~ler 166
Halif 168
halife hanedanlığı 104
halim 310, 313
Ḥamal ibn Bedr 307
Hamdān kabileleri 235
Hamdāni 133
Ḥammād 'Acred 236
Ḥammād er-Rāviye 269
Hammer-Purgstall 240, 333
Ḥamza 296
Ḥamza ibn el-Ḥasen el-İşfehāni 201, 292
Ḥandaḳ'ın ölümü 348
Hanefiler 352
Hansu, Hüseyin 16
Ḥanzālī Dağfel [ibn Ḥanzale] 259
haram 73, 76, 312, 318, 355
harb esirleri 263; ~ni ve kölelerini evlad edinme 203; ~nin saç örgülerinin kesilmesi âdeti 341
Ḥarb kabilesi 88
harb nidası 111
Ḥarblī ruhlar 88
Harezmi Gürcaniyyesi 300
Ḥārice kabilesi 196
Hāricī 159, 176, 206, 207, 208, 225, 229, 244, 259, 271, 277; ~ fırkası 207; ~ isyâmı 176; ~ şair 206; ~ler 206, 225, 229, 275, 339; ~-Mevālî ayaklanması 207
Hāricilik 277
Ḥāriş 190, 267
el-Ḥāriş ibn Cebele 92
el-Ḥāriş ibn Hilizza 244, 317
Ḥāriş ibn Kelde 283, 308
Ḥāriş ibn Varḳā 112
Ḥārişe ibn Bedr 71, 258
Harra ülkesi 331
Ḥarrān 229
Harranlı 229; ~ âlimler 231
Hārūn-i Reşid 96, 145, 205, 209, 223, 269, 281, 283, 289, 364
Ḥarūrā 259
Hasan (Hz.) 354
el-Ḥasan ibn Sehl 243
ḥaseb 86, 88
el-Ḥasen ibnu'l-Ḥasen 178, 348
Ḥaş'am bedevileri 113
Ḥassān ibn Şābit 49, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 88, 92, 96, 104, 151, 152, 153, 154, 166, 186, 202, 203, 219, 227, 229, 237, 258, 310, 317
Hāşim 104, 153; ~ ailesi 202
Ḥātim 88, 106, 111; ~'in fazileti 88; ~'in mezarı 321; ~'in mezarındaki âbide taşları 322
Ḥātim-i Ṭāyī 219
Havaric 84
Havazin 104
Ḥavle bint Muḳātil ibn Ḳays ibn 'Aşim 195
Hayber gazası 82
Ḥayber Yahudileri 335
Ḥayberli esirler 336
Ḥaydār ibn Kāvūs 221
Ḥayyān en-Nebaḳī 184
Ḥayzurān 209
Hebron 133
Helot 228
Hemdāni 260
el-Hemdāni Ḥasan ibn Aḥmed 355
Hemedān 135, 140, 157, 369
Hendek 338
Heradot 340
Heraklius 70
el-Hesnā 71
Heyde 331
el-Ḥeysem ibn 'Adiyy 196, 242, 271, 274
Hristiyan 51, 52, 70, 129, 163, 172, 226, 246, 277, 336, 365; ~ fikirleri 52; ~ imparatorluğu 70; ~ müellif 246; ~lar 77, 304
Hristiyanlık 51, 52, 129, 172, 303
hırsızlık 312, 355
Hicaz 70, 173, 238, 351; ~ valisi 70
hiciv 97, 106, 203, 258
hicret 38, 41, 146, 213
hicvî beyitler 203
hicviye 48, 92, 95, 104, 137, 166, 183, 205, 206, 212, 239, 272, 273, 280
hicviye 92, 93, 96; ~ci 138; ~ler 89, 92, 235
hidayete erme 45
Hikmet Hazinesi 234
hilafet müessesesi 222
hılף 114, 115, 116, 119, 121, 149; ~ ittifakı 115
hilm 307; ~'in zıddı 314
Ḥimā 324
Ḥimās kabilesi 104
Ḥimrān ibn Ebān 208
Ḥimyer 139, 140, 156, 252
Himyer 156
Ḥimyeri 205; ~ kasidesi 151
Hind; ~ usturası 92; ~ ve Yunan edebiyatı 190
Ḥindif 152

- Hindistan: ~ cevizi 242; ~ kralları 242
 Hindliler 247, 248; ~in hikmetleri 245
 Hîr 229
 Hîre 92, 164, 172, 173, 264; ~ devleti
 164; ~ kralı 92, 193
 Hîreliilerin şarkıları 66
 el-Hîrrit ibn Râşid 268
 Hişnu 335
 Hişâm (Halife) 147, 284
 Hişâm ibn el-Kelbi 270
 Horasan 135, 143, 176, 178, 184, 209, 218
 Horasanlılar 145, 218
 horozlar 134
 Houtsma, M. Th. 299
 Hucr kabilesi 288
 Hüd 49, 79, 242
 Huddân 229
 Hudeybiye 44
 Huṭay'e 90, 95
 Hūlc 205
 Hūle 244
 Hūlvāni kasidesi 155
 Hūmrān ibn Ebān 195
 Hūreys ibn 'Anneb 108, 228
 Hurgronje, Snouck 14
 hurma şarabı 76
 Hurrahūsev 175
 Husrev 83, 164
 el-Huṣri 35
 hutbe 122, 244
 Huzā'a 141, 265, 268; ~ kabilesi 115,
 131, 135, 138, 202
 Huzā'iler 104
 Huzeyl 77, 141
 Huzeyli 142, 146, 178; ~ler 60
 Huzeyme 111, 183
 Hūlagū 368
 Hüseyin (Hz.) 251, 345, 354; ~in kat-
 li 156
 Hüsrev 281; ~ler 227, 242
- I
 İmru'l-Kays 100
 Irak 138
 ırk 123, 125, 138, 144, 145, 146, 148,
 149, 150, 152, 156, 157, 161, 180,
 185, 207, 212, 363; ~ nefreti 149; ~ re-
 kabeti 145, 150; ~ tefriki 123; ~ ve kabi-
 le farkları 125; yabancı ~ların alt seviye-
 de oluşu anlayışı 162
 ırkçı: ~ şiiirler 139; ~lık 135, 170; ~lık fik-
 ri 135
 ırkı anlaşmazlıkların yok edilmesi 124
 İştahr 286
- İ
 ibadet 328, 342
- İblisin arkadaşları 262
 İbn 'Abbās 91, 256, 257, 345
 İbn 'Abdi Rabbihî 35, 240, 308
 İbn Bassām 212
 İbn Bekr 320
 İbn Cāmi' 183
 İbn Cerir 91
 İbn Dureyd 276, 292, 300
 İbn Ebi Leylā 178
 İbn Ebi Şeybe 29
 İbn Ebi Uşaybi'a 364
 İbn Ebi 'Uyeyne 138
 İbn Ebi'z-Zinād 76
 İbn Ezra 262
 İbn Fāris 91
 İbn Hacer 70
 İbn Haldūn 213, 256, 258
 İbn Hāleveyhi 299
 İbn Hāzm 229, 230
 İbn Hişām 264, 275
 İbn İshāk 176, 257, 275
 İbn Kanber 205
 İbn Kelbi 265
 İbn Kuteybe 240, 241, 247, 248, 251,
 265, 281
 İbn Māriye 317
 İbn Meyyāde 192
 İbn Muferric 182
 İbn Munāzir 210, 211
 İbn 'Omer 159, 179, 349
 İbn Sîrin 257
 İbn Şihāb ez-Zuhrî 257
 İbn Vaḥşiyye 230, 231
 İbn Zeydūn 361
 İbn Zibā'ri 203
 İbnu'l-'Arābi 280
 İbnu'l-Eşir el-Cezerî 94, 249, 295, 352
 İbnu'l-Faḫih 246
 İbnu'l-Kelbi 164, 255, 262, 264, 265,
 271, 287
 İbnu'l-Kevvā 259
 İbnu'l-Muḳaffā 249
 İbnu'ş-Şalāh 177
 İbnu's-Sikkit serhi 182
 İbnu'z-Zubeyr 179
 İbrāhim 49, 305
 İbrāhim el-Enşāri 195
 İbrāhim el-Mevşili 270, 364
 İbrāhim en-Neḫā'i 178
 İbrāhim ibn Hilāl 232
 İbrāhim ibn Nu'mān ibn Beşir el-Enşāri
 195
 İbrāhim Paşa 195
 İbrani mütercim 313
 İbranice 313
 'İcl 95; ~ kabilesi 95
 İhşidi Kāfir 132

İhvan eş-Şafâ 48
içki 64, 65, 67, 69, 71, 74, 75, 83, 314
İdris 80, 305, 326
İdrisi hanedanı 130
ihtisâb 343
İk'd 240
iki uyuz 118
ilahî: ~ kitaplar 297; ~ kudret 126
ilahiyatçı 76, 157, 161, 177, 197, 234;
~lar 71, 130, 158, 159, 161, 191, 198,
204, 212, 216, 220, 225, 243, 316,
356, 359, 361; ~ların fikrini benimse-
miş olan nesebciler 158; dindar ~lar 161
İl'c 150
İlm 314
ilmi yanlışlar 28
İmân meselesinde Yemenlilerin rüchaniy-
yeti 140
İmrân ibn Hiştân 206
İmrân ibn Huşayn 45
İmrü'l-Kays 63, 65, 92, 118, 137, 146,
147, 163, 166, 229, 296, 306, 316,
324, 359
İncil 16, 141, 214, 215, 255, 297, 355
İngiliz Finn 134
inhisarçılık 114
İran: ~ kılınç kınlarının ve zırhları 163; ~
kralının vâlisi 162
İranlı 127, 162, 163, 251; ~ ateşgede ra-
hibleri 204; ~lar 236; ~ların lambala-
rı 163
İranperest esab ilmi 274
İranseverler 291
İsa (Hz.) 122
İsâ ibn Mûsâ 178
İşâhar 163
İşhâk 232, 281; ~ ve İsmâ'il 215; ~'in oğ-
lu 214
İşhâk ibn Hâssân el-Hurrâmî 237
İşhâk ibn İbrâhîm el-Mevşîlî 183, 201,
364
İşhâk ibn Râhveyhî 268
İslam 181; ~ ahkâmı 61; ~ ahlâkının ol-
gunluk çağı 344; ~ akidesi 47, 54, 97,
121, 126, 130, 157, 161, 190; ~ aki-
desinin pratikteki değeri 132; ~ daire-
sindeki yabancı milletler 224; ~ dev-
leti 170; ~ dünyasının kültür hayatına
Acem unsur 177; ~ fıkıhçıları 198; ~ fi-
kir hayatı 175; ~ hukuku 61; ~ ilahiyat-
çıları 336; ~ İlahiyatçıları 362; ~ ilahiyat-
tı 338; ~ ilminin görüşü 121; ~ kültür
tarihi 175; ~ öncesi 38; ~ öncesi Arabla-
rı 55; ~ şeriatı 337; ~ tenkidçileri 245; ~
Ümmeti 127; ~ ve İran istilâhlar cedve-
li 294; ~'da Arab kadınlarına harb esiri
muamelesi 190; ~'da Arab olmayan un-

surların Arablaştırılması 176; ~'da hamr
318; ~'da kabile tefriki 132; ~'da Kitab-ı
Mukaddes efsaneleri 176; ~'da Türkle-
rin hâkimiyet kurmaya başlaması 367;
~'daki âlim halefler 176; ~'daki mürüv-
vet 54; ~'in ahlâkı 43; ~'in âlimler tari-
hi 174; ~'in cihan şümüllüğü 126; ~'in
çocukluk tarihi 176; ~'in Dağ Va'zı 122;
~'in en eski devri 351; ~'in en eski za-
manlarındaki meşhur neseb âlimleri
257; ~'in eşitlik akidesi 186, 188, 189;
~'in Farslılara karşı girdiği harbler 164;
~'in Farslılığa galebesi 164; ~'in fikri ha-
yatı 161; ~'in hadis literatürü 121; ~'in
ilk devirleri 164, 351; ~'in nesebi mûla-
hazaları 201; eski ~ inancı 125
İslami: ~ anlayış 309; ~ anlayışa uygu 314;
~ devlet hayatı 146; ~ devrin ileri yıllar-
ını 116; ~ efsane 59; ~ eşitlik akidesi 145;
~ fırka 155, 207; ~ ilimlerle meşguliyet
175; ~ istiskâ' geleneği 79; ~ kaynakla-
rı yayımlayan muhitler 13; ~ müsavat
akidesi 145; ~ te'vil 337; ~ vahdaniyet
inancı 304; ~ eski ~ gelenek 162
İslamiyet 37, 45, 47, 57, 72, 77, 93, 96,
97, 169, 187, 254, 303, 304, 312, 313,
326, 329, 343
İslamologlar 21, 22
İsmailiye 251
İsmâ'il 158, 191, 242; ~'in erkek karde-
şi İshâk 214
İsmâ'il ibn Câmî'e 269
İsmâ'il ibn Yesâr 234
İspanya 145, 176, 293, 365
İstanbul 21
istimdad 110, 111
İtikadi/dogmatik 314
İvac 308
İyâdi 172
İyâd kabilesi 264
İyâs 219
İyâs ibn Kubeypda'yı [Kâbida] 66
J
Jüchasîn, Megillöh 270
Juynboll, T. W. Jean 12
Jül Sezar 134
K
Kâbe 131, 158, 296, 319, 327, 340, 341,
354, 360
kabile: ~ ismi 118; ~ reisi 334; ~ reka-
beti 150; ~ şairi 92; ~çilik şuuru 130;
~ler 283; ~ler arasındaki mücadele 120;
~nin Mevlâsı 169; ~nin reisi 335; ~nin
şairi 91
kâbir azabını inkâr 229

- kadere lânet 346
 kâdılık 179
 kadın 267, 343; ağlayıcı ~lar 353, 355, 356
 Kâdi Ebû Tâhir ed-Debbâs 199
 Kâdi 'Ubeydullah ibn Hâsen 131
 Kâdi 'Iyâd 273
 kâfir: ~ acemi 194; ~lik 240
 Kahtân 137, 156, 157, 158, 237
 Kahtânî 157
 Kahtânîlîlar 252
 Kahire 35
 Kahtaniler 138
 kâkül 341, 342
 kâmil insan 91
 kan 117; ~ akrabalığı 166; ~ bedeli 168; ~ davası 65, 111; ~ yalayanlar 118
 Ka'b âilesi 115
 Ka'b Benû Tağlib'in çadırı 347
 Ka'b el-Eşkârî 135
 Ka'b ibn Zuheyr 50
 Kâ'if 263; ~ler 262
 el-Kâ'im bi-Emrillâh 195
 kansız muharebeler 143
 Karmatî 83, 251; ~ Lahsa 83; ~ler 69, 251
 kartal 296
 Kattâl'in beyti 187
 kavmiyetçilik 128
 kavruklar 118
 Kays 133
 Kays ed-Dârimî 320
 Kays ibn 'Âşım 121, 276, 289, 290, 314
 Kays ibn Mes'ûd 338
 Kays ibn Zuheyr 90, 307
 Kaysî 132, 133
 Kaysiler 133, 134, 228; ~le Yemenliler arasındaki mücadele 133
 Kaysler 43
 Kâzvend 246
 kefaet 197, 200
 kelb 109, 116, 235
 kesil 313
 Kezebe 256
 Kibtî 92, 232, 233
 kırk: ~ gûn mâtem 337; ~ yemin 68
 kırmızı deve 113; ~nin süvarisi 113
 Kilâb ibn Rabr'a kabilesi 109, 152
 Kinâne 104, 289
 Kinde 147
 Kindeli 146, 281
 Kindî 252
 Kirvâş 61
 Kısra 252; ~lar 279
 Kitab-ı Mukaddes 176, 255, 259, 260, 261, 340
 Kitâbu'l-Beyân 35
 Kitâbu'l-Hâyevân 230, 250
 Kitâbu't-Tâc 278
 Kitâbu't-Tâci 232
 köle 96, 125, 167, 188, 204, 287; ~nin şهادeti 188
 Köprülü, Fuad 21
 Krachkovsky, I. 17
 Kral Dâvüd 59
 Kralların Tarihi 247
 Krehl 340
 Kremer, Alfred V. 165, 171, 220, 240
 Kudâme [ibn Dîrâr] el-Kurey'i 262
 Kudûs 133, 134, 323, 355
 Kudûslü 270
 Kuđâ'a 139, 220, 252, 265, 317; ~ meselesi 268
 Küfe 72, 101, 109, 130, 131, 178, 184, 365
 Kumeyt 324, 325; ~in hicviyesi 138
 Kur'an: ~ âyetleri 225; ~ Mushafı 285; ~ şeriatı 75; ~ tedkikçileri 255; ~ tefsirleri 155; ~a göre ilâhî affın temel şartı 58; ~da kullanılan lisan 45; ~da putperest Arabların ibadet mevzuu 318; ~in prensipleri 161; ~in yazılış devri 173
 kurban: ~ hayvanları 329; ~a keffaret 338
 Kureyş ibn Uneyf 56
 Kureyş 95, 104, 124, 136, 150, 153, 157, 169, 178, 192, 195, 229, 230, 235, 257, 258, 264, 266, 267, 270; ~ten olan Da'iyy 136
 Kureyşî 75, 98, 150, 172, 180, 191, 198, 202, 230, 266, 267, 268; ~ler 50, 82, 136, 140, 141, 144, 152, 155, 157, 171, 199, 207, 265, 316; ~leri medheden sözler 140; ~lerin medhiyesi 141
 Kureyşlilik 150, 268; ~ zihniyeti 150
 Kurnaz, Serdar 19
 Kurz ibn 'Âmir 287
 Kûşâhî 229
 Kuşem ibnu'l-'Abbâs 145
 Kuşeyyir 202, 316, 348
 Kuşs ibn Sâ'ide 172
 Kuşşâşlar 261
 kuşluk (duĥā) namazı 82
 Kuzey Afrika 213
 Kuzey Arabî 38, 133, 138, 139, 147, 148, 228, 268; ~nın gazabı 138; ~nın idari rüchaniyeti 154
 Kuzey Arablığı 39, 153
 Kuzey ve Güney Arabları 132, 137, 139, 141, 146, 148, 152
 Kuzeyli Arab 132, 140, 143, 147, 148, 154; ~ kabileleri 140; ~lar 137, 151, 157, 255, 282; ~ların lisanı 39; ~ların nesebî 157; ~lı rakib 135
 kuzeyli kabileler 137; ~in münasebetleri 149

- Kuzeyli ve Güneyli Arablar 146, 147, 149, 157, 158
- L
- lâdini edebiyat 314
- Lagarde, Paul de 171
- Lakîṭ ibn Zurâra 173, 338
- el-Lât 51
- Lebid 39, 338
- Lenz, Oscar 188
- leopar 226
- Leylâ el-Ehyyeliyye 331
- Libed 118
- lisan âlimleri 331, 341
- Lobedan, Helene 78
- Luhme ta'biri 169
- Lu'eyy ibn Ğâlib 266
- Lupercalien 79
- Lut 214
- Lyuter, Irina 17
- M
- Ma'add 135
- Macdonald 14
- Mağrib 326
- Mağribiler 221
- Mâhân 201
- Mâlik ibn 'Alî 135
- Mâlik ibn el-Reyb 348
- Mâlik ibn Enes 189, 197, 227, 351
- Mamzâr 202
- Manavât 40
- Ma'mer ibn Râşid 29, 229
- Mannhardt 79
- Mañşûr 141, 142, 144, 190, 218, 219
- masalımsı: ~ Güney Arab rivayeti 156; ~ hikâyeler 84, 141; ~ rivayetler 130
- Mäsicha 244
- Masqueray, Emile 225
- Massignon, Louis 14, 24
- mâtem 332, 334, 335, 336, 337, 342, 343, 344, 346, 347, 348, 351, 352, 353; ~ yılı 346
- Mâzinî 137
- Me'ad 146, 147, 148, 157, 255, 256
- Me'ad Ğassân 152
- Mecnûn el-'Âmirî 331
- Mecusiler 246
- Medâ'ini 142
- Medine 41, 44, 45, 47, 67, 70, 71, 96, 98, 125, 152, 154, 168, 172, 174, 176, 191, 196, 220, 243, 244, 355; ~de Yahudiler 172
- Medineli 150, 154, 197, 198; ~ Ensar 150; ~ ilahiyatçı 66
- Mehdî (Halife) 190, 206, 209, 220
- Mekhûl 171, 178
- Mekke 42, 57, 65, 66, 77, 81, 105, 112, 113, 122, 129, 136, 154, 177, 178, 204, 215, 244, 263, 267, 269, 278, 327; ~ kadısı 267; ~ panayırı 154
- Mekkeli 47, 100, 136, 143, 150; ~ hayalperest 47; ~ler 98; ~lerin hâkimiyet kurma hırsları 150
- Melik Ğays 335
- Melik Nu'mân 320
- Menâyâ 40
- Me'mûn (Halife) 170, 219, 234, 289, 349; ~'un halefi Mu'taşım 221
- Menûne 40
- Merîni 213
- Merrân 317
- mersiye 151, 320, 336, 345, 348, 353, 356; ~ler 335, 354
- Merv 175, 237, 245
- Mervân oğullarının mezarları 325
- Mervânu'l-Aşğar 201, 267
- Mervezân 175
- Merzûki 307
- meşalib 273, 290
- Mesalib Meydanı 289
- mescid 83, 236
- Mes'ûdi 230, 241, 260, 284
- Mevâlî 157, 165, 167, 168, 169, 170, 171, 178, 179, 182, 183, 184, 185, 195, 196, 200, 201, 206, 207, 219, 269, 283, 356, 363, 365; ~ler 183, 199, 214; ~nin eşitliği 126; ~nin mezar taşları 184; ~ye ilişkin üçlü tasnif 167
- Mevlâ 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 179, 181, 182, 183, 190, 193, 194, 195, 201, 206, 209, 210, 287, 365; ~nın malları 203
- Mevlâ ibn el-A'râbi 280
- Mevlâlık 167, 169, 209, 275
- mevta 344; ~ kurbanı 329
- Meydâni 310, 359
- Meymonides 316
- Meymûn 201
- Meymûn ibn Mihrân 178
- Meysân 70, 71; ~ muntakası 182
- meysir 318
- Meysûn bint Bahdël 194
- mezar 59, 69, 184, 320, 321, 323, 327, 333, 335, 350; ~ işaretleri 320; ~ taşı 69; ~a kan fırskırtmak 330; ~dan alınan toprak 354; ~ları ziyaret etmek 329; dikili ~ âbideleri 321; hürmet beslenen kahramanların ~ları 324; marâbuṭ ~ları 322
- Mezhic 140
- Mezopotamya 37, 61, 63, 178, 228, 353
- Mezopotamyalı Nebatiler 229

- Mısır 36, 133, 178, 232, 233, 329, 351, 353, 368; ~'in asli yerli sakinleri 127
- Mısırlılar 55
- miḥşara 244
- Mihricān 245, 293
- Milletin Kureyş'i 235
- Mina vadisi 315
- Minḳar 290
- mirasçı 100
- misk sürünenler 118
- Miskin ed-Dārimī 97, 259
- Miṣna 270
- mizāc 64
- Moab ülkesi 339
- Môbed 245
- Modarlı 255
- modern Euemeristler 315
- Moḍar kabileleri 148
- Moses ibn Erza 262
- Mu'tezile 239
- muâheze 105
- Muberrəd 183, 365
- Muḥabbel 106
- muḥāyele 102; ~ hikâyesi 102
- el-Muḥtār ibn Ebî 'Ubeyd 156, 159
- Muḥelleb ibn Ebî Şufra 135, 201
- Mucezziz 263
- Muḍār 43, 103, 138, 140, 145, 152, 158, 207, 220, 257, 338
- Muḍāri 157
- Muḍārlılar 156
- Mufaḍḍal 89
- mufāhare 102, 104, 105, 108, 130, 259; ~ler 105
- Mufaṣṣal 291
- el-Muğira ibn Hebnā' 181
- Muğira kabilesi 339
- el-Muğire ibn Şu'be 125
- muhācāt 105
- Muhacirün 155; ~ tabiri 152
- muhaddisler 123, 199
- Muhammed (Hz.); ~ zamanında cinsel ilişkiye ve şaraba konulan tahdidler 60; ~'e düşmanlık eden en iyi arkadaşları 154; ~'e isnad edilen ifade 118; ~'e isnad edilen yukarıda gördüğümüz hadisler 204; ~'e isnad edilmiş bazı hadisler 367; ~'in ahlak akidesi 55; ~'in akidesi 48, 50, 52; ~'in bu saltanat talebi 46; ~'in dini 52, 54, 304; ~'in inanç ve filleri 121; ~'in Medine'deki muvaffakiyeti 41; ~'in muttaki arkadaşları 346; ~'in müstakil konuşması 123; ~'in risaleti 55; ~'in sireti 46; ~'in sözlerinin kudsi otoritesi 139; ~'in tebşiratu 38; ~'in zamanı 131; sözleri ~'e ve İslam'ın en eski otoritelerine isnad etme 161
- Muḥammed 'Accāc el-Ḥaṭīb 15
- Muḥammed 'Alī 337
- Muḥammed el-Leysī 353
- Muḥammed el-Mutevekkilī 201
- Muḥammed Fu'ād 'Abdulbākī 12
- Muhammed Hamidullah 20
- Muḥammed ibn Aḥmed 211, 354
- Muḥammed ibn Beşir 196
- Muḥammed ibn Ebî'l-Kāsim el-Bakḳāl 300
- Muḥammed ibn el-Leys 234
- Muḥammed ibn Ḥasen eṣ-Şeybānī 199
- Muḥammed ibn İshāk ibn Serrāc 330
- Muḥammed ibn Kāsim Ebū'l-Aynā 286
- Muḥammed ibn Şālih 337
- Muḥammed Muştafā el-A'zamī 15
- Muḥammed Yūsuf Mūsā 17
- muhāyele 102
- Muhelleb ibn Ebî Şufra 208
- Muhezzebuddin Ebū'l-Ferec el-Mevşilī 368
- Muhtedi (Halife) 222
- Mukaddes Ev 77
- Mukaddes Incil 16
- Mukaddes Kitab 83
- Munācede 109
- munāfere 102, 104
- Mu'allaka 89
- Mu'āviye 59, 108, 150, 154, 156, 191, 192, 207, 242, 259, 260, 320, 327; ~ zamanı 150; ~'nin Ensar ile muhavere-si 154
- Mu'bed 238
- Mu'erric 174
- Mu'taşim 221
- Muntaşir (Halife) 223
- Mu'te harbi 228
- Mu'temid (Halife) 211, 246
- Mu'tez 223
- Munzir (Hire Kralı) 103, 252
- el-Munzir ibn İmru'l-Kays 92
- Murābūt 213
- Muraḳḳiṣ 172
- Murār dağı 44
- Mūsā 316
- Mūsā ibn el-Vecih 205
- Muṣaḳḳab'ın şiiri 343
- muşallā 80
- Muştafā es-Sibā'i 15
- Muştafā ibn Kemālüddin eṣ-Şiddikī 133, 140
- Museylime 81, 83, 113
- muskalar 78
- Muslim 200
- Muslim ibn el-Velid 205
- Muslim ibn Yesār 170
- Musul 229

- Mutammim ibn Nuveyra'nın mersiyesi 320
Mutelemmis 172, 306, 327
Mutenebbî 131, 132, 224, 269
Mutevekkil (Halife) 201, 210, 222, 267
Mutezîlî 229
muttaki 58, 66, 69, 74, 101, 179, 197, 198, 224, 346, 353; ~ler 179, 196, 345
Muvahhid 213
Muverric 175
Muzeni 76
Muzzerid 92
mü'min Arablar 127; bütün ~lerin anası' 'Âişe 344; bütün ~lerin eşitliği 127
Mü'minlerin Emiri 71, 178
müfâhere 152
müjde 45
Müller, August 36
Müller, D.H. 356
münâfere 104, 105, 130
münferid namaz vakitleri 82
mürüvvet 186, 309; ~in şartları 186
Müslüman: ~ Arabların müsâvâtı 162; ~ Farşlılar 227; ~ gayr-ı Arablar 161; ~ milletlerin eşitliği akidesi 216; ~ olmuş Medinelimin bey'âtı 312; ~ Türkler 221; mütedeyyin ~lar 256
müstevliler 166
müşrik: ~ ağzında Kur'an âyetleri 336; ~ kabileler 120; ~ put isimleri 38
müşriklik(ğ) 50, 65, 66, 67, 76, 84, 105, 106, 107, 109, 116, 132, 203, 305, 346, 353; ~teki yabancı ile evlilik 136; ~in ictimai kalıntıları 67
N
Naba't ziraatı 230
Nabi't âilesi 66
Nâbiğa el-Ca'dî 108, 113, 146, 320
Nâciye 267
Naçr ibn Kinâne 264
Nâfi' ibn el-Ezrak 159, 179, 283
Nâhi'd ibn Şevme 152
nahivci 176
Naķıbu'l-Eşraf 199
namaz 77, 343
Nâşır-ı Husrev 83
Naşr ibn Seyyâr 218
Neba't Şu'ûbiyyesi 231
Nebati 228, 229; ~ler 228, 229
Nebathî 230; ~lar 207, 228, 229, 230
nebiz 75
Necd bedevileri 328
Nefis 214
nefret 133
Nehâr ibn Tevsi'a 137
Nehrevan 277
Nehşel kabilesi 131
Nemir ibn Kâsî 204
en-Nemir ibn Tevle 289
Nemrudlar 242
nerdşir [tavla] 243
neseb 117; ~ âlimleri 148, 155, 286; ~ ilmi 253, 264, 278
nesebciler 158, 256, 257, 265, 266, 267, 268, 272, 285, 366
Nesebî ve Etimolojik El Kitabı 292
en-Nevâr 131
Nevrüz 293
Nirmân 369
Nisabur 175
Niyâha 343
Nizâr 103, 149, 152, 156, 158; ~ kabilesi 143
Nizariler 138
Nizârlı âileler 133
Nizarlılar 142
noblesse oblige 88
Nöldeke 86, 149, 219, 254, 361
Nüh (Hz.) 242, 305
Numeyr 94; ~ kabilesi 94
Numeyrî 94
en-Nu'mân ibn 'Adiyy 70
en-Nu'mân ibn Beşir 135
Nuşayb 97, 101, 194
Nuşirevanî 243
Nuveyrî 245
Nübüvvet 304
O
okçuluk 227
Okıç, M. Tayyib 18, 22, 26
'Ömer ibn 'Abdul'aziz es-Sâmî 44, 268
'Ömer ibn Rabî'a'nın oğlu 113
Oran eyaleti 322
Oronte 327
Orotal Tanrısı 340
Orta Arabistan Arabları 76
Orta Asya 221, 227
orta çağ edibleri 137
oruç 41, 60, 360; ~ ayı 360
Osman: ~ devri 61; ~ zamanı 175; ~'in Mevlâsı 195, 219
Osmanlı 20, 368
Ö
Ölü Deniz 84
ölü mâtemi 342, 344
ölüleri tâzim 318
Ömer (Hz.) 53, 68, 70, 90, 107, 113, 129, 189, 258; ~ ve Osman'ın icraatı 189; ~ zamanı 70; ~'in açık tasvibi 203; ~'in muharebe çağrısı 113; ~'in sarayı 95; ~'in söylediği şu prensib 128; ~'in Ya-

- hudi ve Hristiyanlarla yaptığı muahe- dede 352
övgü 98, 119
özel kabile isimleri 112
Özsoy, Ömer 19
- P
Palmer 339
Paris, Ch. Schefer 206
peçeli Kindeli 281
Pehlevice 245
Pers 163; ~ler 127
Persli cedler 133
Petra 37
Peygamber (Hz.) 244; ~in akrabaları 154; ~in 'Alî'ye olan vasiyetnamesi 123; ~in apokrif [mevzû] sözü 245; ~in kurtuluş müjdeleri 45; ~in Kuzeyli Arab soyuna mensub olduğu 154; ~in ordusu 42; ~in siyeri 162; ~in sünneti 351; ~in şu üç kabileye karşı duyduğu hoşnutsuzluğ 159; ~in torunu Hüseyin 190; ~in Vedâ Haccı hutbesi 124
Plutarch 117, 340
putperestlik 309, 312, 314, 316, 328, 330, 340, 347, 351, 356; ~ devrinin Kureyşlileri 316
- Q
Quatremère 326
- R
rab 298, 360, 361
er-Rabba 340
Rabbi Achâ 332
Rabeze 125
Rabî'a 43, 70, 108, 111, 113, 135, 138, 140, 145, 152, 156, 207, 220, 255, 289, 331, 338; ~ Arablara 135; ~ kabilesi 108
Rabî'a ibn Makrûm 89; ~'un mezarı 330
Radâ'i Kasidesi 212
Ramazan 296
Râme bint el-Hüseyn 194
Râ'ika 66
Ravhâ 196
Rebî' ibn Hüseym 314
er-Rebî' ibn Yûnus 219
Rebî' ibn Ziyâd 90, 335
recezler 90
recim cezası 189
Rehatschek, E. 307
Respsen der Ge'önim 293
ribablar 118
Rihân 106
Robinson 133
Romalılar: ~da ve Yunanlılarda dind olan şeye hürmet 318; eski ~ 78; eski ~ın ziyafetleri 315
Rosen, Baron Victor von 16, 17, 34, 35, 54, 233; ~in Prof. Felischer'e mektubu 240
rubb 118
Rum 66, 189, 291; ~ kölenin oğlu 273; ~ ve Farşlıların lisan zenginliği 291; ~lar 245; ~ların hikmetleri 245
Rumca 66
Rûmil 366
Ru'ba ibn el-'Accâc 238
Ruşça 17
Rückert 108, 307, 348
Rüstemi hanedanı 245
- S
Şâbit ibn Qurra 232
Şâbit Kuṭna 137
şâbr 343
saç: ~ kurbanı 340; ~ örgüleri 263, 341
sadakatsizlik 53
Sadûs 174
Safa ile Merve 319
eş-Şafedi 361
safkan Şakafî 210
Sahabe ve Tâbiun 71
Sahabi 81
Şâhib ibn 'Abbâd 236
sakallılar 204
sâkhâl 313
Şakîf 57, 81, 152, 158, 159, 210, 329; ~ kabilesi 57, 81, 159
Şakîfliler 158
Şalâhuddîn 352
şalât 79
Şâlih 49, 242
Şâlih ibn el-Muşarriḥ 339
Sâlihiyye 133
Sâlim ibn Vâbişa 309
eş-Salt ibn el-'Âşî ibn Vâbişa 70
Sâm 294
Sâme 266, 267, 268
Samerra 337
Sami ırkı 171
şamim 166
Şa'âlibî 293
Sa'd ibn Ebi Vakḳâs 81, 351
Sa'd ibn Ka'b 103
Sâ'ibe 61
Sa'îd [ibn Humejd] 239
Sa'îd ibn el-Museyyeb 270
San'â 133
Sarı sabir 78
şarîḥ 166
Satranç 243
Şav'er 109

- eş-Şaymerî 273
Schacht, Joseph 14
Schmidt, A. E. 16, 17
Scholiast 62
Schreiner, Martin 36
Schumacher 323
Seffâh 142, 190
Sefih 313
Sehl ibn Hârûn 54, 234
Şekâfîler 158
selâm 74
Sela' 78
Seleme ibn el-Hûrşub el-Enmâri 53
Selmân el-Fârisî 180, 225, 296
selsebil şarabı 75
Selûl 94; ~ kabilesi 194
Semiyye 336
Şemûd kavmi 159
Şemûdlu 159
eş-Se'âlibî 'Abdûlmelik 232, 294
Sencer, İsmail Sâib 21
Serbal dağı 339
Seyf ibn Zî Yezen 153, 175, 281
es-Seyyid el-Hîmyeri 277
Sezak kasideleri 293
Sezgin, Fuad 22
Şiddikî'nin metni 179
Sibeveyhi 172, 187
Sid 'Abdullâh ibn Temtem 322
Sidi Ebû'l-'Abbâs'ın türbesi 326
Sidi Nasr 322
Sidr 296
sihir 78; ~ler 78
Sim 294
Sindli 178
Sire 296
şîrf 64
Sivri dili 270
siyâdet 177
siyah 127; ~ mâtem elbisesi 353; ~ ve ma-
vi mâtem elbiseleri giymek 353; ~lar
181
siyahî: ~ Habeşliler 127; İslamlaşan ~ mil-
letler 213
siyak ve sibak 90
Siyer-i Nebî 275
Smith, Robertson 13, 33, 86, 117, 149
Soğdianalı 221
Solon 57
soyluluk 99
sövgü 98; ~ Kayası 105
söz düellosu 102
Sözleri Tartma Kitabı 295
Spencer, Herbert 315
Sprenger 26, 27, 258, 359
Steinschneider 366
Stoacılığın ahlâk ilmi 55
Subey' et-Tağlibî 53
Şubhî eş-Şâlih 25
sucûd 74
Sufyân ibn 'Uyeyne 210
Sufyânî 220
Suhaym ibn Veşil 109
Şuheyb ibn Sinân 204, 296
Suheyyl ibn Beydâ 351
es-Suleyk ibn Suleke 148
Suleym kabilesi 195, 196, 211
Suleymân ibn [el-Ğahramânî] 210
Suleymân ibn Vehb 211
Suleymi Eşras ibn 'Abdullâh 91
Şûl-Tekin 176
Şumâme ibn el-Eşras 229
Suriye 37, 61, 63, 129, 131, 133, 135,
178, 195, 228, 260, 317, 334, 353,
355, 356; ~ valisi 61; ~'ye hicret etmiş
Hicazlılar 131
Suriyeli Arablar 219
Suveyd 202
Suyûfî 295
sülale tefriki 99
Sünnet 230; dinî ~lere aykırı hareketler
352
Sünnî 268, 290, 327, 328; ~ Kâdi 268
Sûreyya yıldızı 180
Süryanice 293, 297, 311, 313
Ş
Şaţtu'l-Arab 226
Şâfî mezhebi 199
Şâfî'î 12, 199, 200, 229, 324
şair avukatlar 138
şair Nuşayb 204
şair: ~in hicivleri 94; ~ler 38, 91, 100,
103, 135, 138, 147, 173, 212, 224,
228, 343; yabancı kabilerden ~ tut-
mak 92
Şakîk 320
Şam 350
Şa'bî 179
Şâ'iru Tağlibe 91
şarab 38, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69,
70, 71, 72, 74, 75, 76, 331
şarab 64; ~ içmeyi haram kabul eden kim-
seler 76; ~ kasideleri 75; ~m karıştım-
ması 64
Şark 126; ~ Yahudileri 355
Şebib 132, 286
şecere 85, 87, 201, 206; ~ye sövme 125
Şeddâd ibn Evs 189, 190, 314, 334, 335
şehid 82
Şehrâb ibn Şâzil 178
Şehrecanî 243
Şehrestânî 230
Şehvân ibn 'İsâ 322

- Şenferâ 308
şevâhid 266
Şeyban kabilesi 212
Şeybânî 'Avf ibn el-Muḥallim 269
Şeybânî vezir 212
Şeybüb 333, 335
Şeyh Aḥmed el-Feşenî 54
şeytan 63
Şezzâz 201
Şihâb ibn Mez'ûr 259
Şiîler 354; ~in rivayeti 123
şiir 100, 185, 243; ~ sanatı 91, 100; ~ler 105, 107, 235
şiirli vatan mücadelesi 90, 138
Şikâç 287
Şi'âr 237
Şu'ûbiyye 208, 217, 224, 226, 228, 230, 231, 233, 235, 240, 241, 242, 243, 244, 248, 250, 251, 252, 253, 272, 273, 274, 291, 300; ~ fırkası 217; ~ kitabiyatı 233; ~nin delilleri 240; ~nin edebî mücadelesi 291; ~nin Reddi 241
Şu'ûbiyyeciler 274
Şu'ûbiyyecilik 270, 276, 277
Şu'ayb 49
şu'ûb 217
Şu'ûbî 288; ~ler 277
Şurâ'a karşı yapılan muharebe 135
Şuubi 228, 233, 236, 250, 274, 277, 284, 289, 290, 369; ~ mutaassıb 228; ~ düşman 281; ~ fikirler 233; ~ hareketleri 241; ~ler 233, 240, 242, 284, 297; ~lerle Hâricilerin ortak noktası 277
- T**
taassub 133
Ṭaberî 12, 257
Taff 252
Tağlib 51, 277
Tağlib kabilesi 51, 277
Tağlibiler 244
taḳdîr 316
Ṭalḥa'nın mezarı 326
Talmud 255, 355
Ṭâ'if 340; ~ mescidi 347
Tanrı 28, 335; ~lar 341; ~ya hürmet 77
Tanrıçanın putu 340
Tansel, Fevziye Abdullah 21
Ṭaraf 62, 64, 87, 89, 92, 163, 172, 173, 186, 306, 308, 321, 327, 341
tasadduk 43
Tatar istilası 368
tavla 243
Ṭāvūs ibn Keysân el-Cenedî 176
Ṭayy 147, 149, 273; ~ mıntıkası 321; ~ kabilesi 128; ~ kabilesinden cömertliği 321
Ṭayylılar 149; ~ın kudretlisi 320
tâzim göstermek için ayağa kalkmak 226
te'vil 76, 332, 337
teaddüd-i ezvâc 272
Tebrîzi; ~ 307
Tedmurlu Yahudiler 255
Teḥâluf 102, 114, 120
Tekrit 229
Temim 45, 83, 106, 116, 131, 136, 137, 152, 209, 211, 228, 314; ~ kabilesi 131, 204
Temim ibn Ubeyy ibn Muḳbil 75, 312
Temimi 258; ~ler 83, 95, 99; ~lerin kâfirliği 140; ~lerin neseb babasının mezarına dair an'ase 317
Temimli: ~ Benü Sa'd 118; ~ şair 147
Tenâcud 109
Te'âkur 110
Te'âmira 174
Tenûh 117
Teoloji 205
Tesviye Kitabı 239
Tevbe ibn Ḥumeyyir 331; ~in mezanı 331
Tevrat 285, 297, 319, 355
Teym kabilesi 275
Teymâ Yahudileri 108
Theimes, P. Aelius 40
eṭ-Tirimmâh 207
Togan 20
Togan, Zeki Velidi 20
Toharistan 184
Tuat 322
Tubba' 77
Tubba' Emirleri 156
Tuğrul Bey 195
Tunç, Cihad 19
tüccarlar 170
türbe 320, 349
Türk 9, 16, 20, 21, 177, 222, 223, 226, 367; ~ zabite gelin verme 195; ~ler 127, 176, 222, 223, 365, 367, 368; ~lerin zulmü 368
Türk Dil Kurumu Başkanlığı 9
Türkçe 9, 27; ~ metinler 9; ~mizin yapısı ve estetiği 9
- U**
'Ubâde İbn eṣ-Şâmit 314
'Ubeyd ibn Şer'iyye 260
'Ubeyde es-Selmâni 229
'Ubeyde ibn Hilâl 84
'Ubeyde Ma'mer ibn el-Muşennâ 275
'Ubeydullâh ibn Ḳays er-Ruḳayyat 156
'Ubeydullâh'ın [İbn Ebi Bekre] 210
el-'Uceyr 194
Ugan, Zâkir Kâdirî 16, 17
uğursuzluk 341

- Uhud 82, 112, 338
'Ukaybil ibn Şihâb 325
'Ukayl ibn 'Alefe 198, 257, 283
'Ukayl kabilesi 184
'Ukâz 104
'Uql 44, 94, 237
'Ulbe'nin mâtemi 332
ulviyet 56
'Umân 157
Umeyme 111
Umeyye 104
Umeyye ibn Ebi's-Şalt 172
Umm Hârice 272
Umm Kureyz 287
'Urayne 44
Urfalı Yemenliler 135
Urfân 228
Uriah mektubu 172
Urqhardt 368
'Urve 90, 141, 340
'Urve ibn el-Verd 90, 136
Usâme ibn Zeyd 263
'Uşmân ibn [Ebi] el-'Âş eş-Şekâfi 205
'Uşer 78
'Uteybe ibn Hâris 276
'Uyeyne ibn Hısn 72
uyuz hastalığı 118
uzun sakal 204
el-Uzzâ 51
- Ü
ümera 170
Ümmü Sunbule 46
Ürdün bedevileri 339
- V
Vâdi'l-Kurâ 179
Vaçdâh 274, 281
vahy 173
Vârhely 40
Vâşık (Halife) 363; ~ zamanı 222
Vedâ Haccı 122, 123, 124
Vedâ Hutbesi 122, 123, 149, 162, 197, 207
vefasızlık olarak görülen fiiller 120
Vehb ibn Munebbih 176, 215
Vehb ibn Vehb 272
Vehriz 281
Velâ mirası 204
el-Velid ibn Muğire 203
el-Velid ibn Yezid 72
vergi 59, 113, 324
Virtus 52
- W
Waardenburg, J. D. Jan 14
Wallin'in çöl şairleri 174
- Wellhausen, Julius 14, 33
Wensinck, A. J. 12
- Y
Yahüd 159
Yahüdâ ibn Ya'kûb ibn İshâk 232
Yahudi 77, 172, 191, 226, 255, 285, 286, 287, 288, 303, 332, 336, 352; ~ fakihleri 243; ~ kadınlar 78; ~ müellifleri 256; ~ler 157, 172, 304
Yahudilik 51, 303
YaHYâ ibn Âdem 12
YaHYâ ibn Ebi Hâfşa 195, 286
yalancı peygamber Museylime 81
Yalçın, Hüseyin Cahid 23, 25
Yanbu' 78
Yanlı Yazım ve Tahrif Üzerine 294
Ya'sur 43
yazı sanatıyla ilgili ıslahlar 173
yedi gün 338
yemeklerde bıçak kullanılması 226
Yemen 133, 146, 147, 148, 153, 175, 177, 209, 229, 274, 281, 282, 328, 356
Yemeni 133
Yemenli 132, 133, 135, 142, 144, 146, 228; ~ler 133, 134, 135, 140, 142, 145, 207, 228; ~lerden Rabî'alarnn tecridi 135; ~lerin hissiyatı 139; ~nin övünmeleri 154
yemin 48, 68, 74, 96, 111, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 166, 313, 316, 327, 328, 335, 340, 347; ~ arkadaşlığı 117; ~ ittifakları 115; ~ kardeşliği 114, 115, 120, 121; ~ yoluyla akrabalar 166
Ye'rûb 158
Yesâr 176
Yesrib 41
Yeşkuri 259
Yetime 293
Yevm-i sebt 288
Yezid ibn 'Abdilmedân ve 'Âmir ibn eT-Şufeyl 141
Yezid ibn el-Muhelleb 176, 205
Yezid ibn Hâbib 178
Yezid ibn Mezyed 353
Yezid ibn Muferric 157
Yezid ibn Rabî'a ibn Muferric 156
Yezid ibn 'Ubeyd 203
Yezid ibn Uneyse 207
Yuğâbir 237
Yunan 190, 227, 247, 248; ~ ve Farslıların tatbikatı 227
Yunanca 297
Yunanlı 247; ~lar 55, 173, 215, 243, 248; ~nın kudsi mihrabı 326
Yûnus ibn Hâbib 234

- Z
Zalim 94
Zarâduşt ibn Âzarhar 201
Zebîbe 336
Zebur 297
zekât 83, 344
Zekvân 179
Zemaşşeri 291, 300
zemm 215, 245, 246; ~ kuyusu 215, 246
Zemzeme 245, 246
zenginler 170
Zenim 201
Zenîmi 201
Zerdüşt Mübez 294; ~ rahibler 293
Zerr ibn Sedûs 128
Zeyd (ibn el-Keys en-Nemerî) 261
Zeyd el-Ĥayl kabilesi 128
Zeyd ibn 'Amr ibn Nufeyl 313
Zeyd ibn Ĥârîse 263
Zeydu'l-Ĥayl 38
Zeyneb bint 'Ar'ara bint Ceziime ibn Naşr ibn Ĥu'ayn 287
Zeynu'l-'Âbidîn 190
Zındik 233, 234
ez-ZibriĤân ibn Bedr 106
zina 312, 367
Ziyâd 258
Ziyâd el-'Acem 181
Ziyâd ibn Ebîhi 182, 205
Zu'l-Ĥimâr 335
Zu'l-MefâĤir 369
Zu'r-Rumme 174
ez-Zubeyr ibn Bekkâr 267
Zubyânî 202, 258; ~ rivayeti 258
Zufar ile Ėirâr 267
Zuheyr 56
Zuhri 162, 177, 178, 257
ZuĤâr muharebesi 164

- ▶ **AHMET AKBULUT**
Sahabe Dönemi İktidar Kavgası
Müslüman Kültürde Kur'an'a Yabancılaşma Süreci
- ▶ **BÜNYAMİN ERUL**
Hadis Tedkikleri (Eleştirel Bir Yaklaşım)
Siret Tedkikleri
- ▶ **CAĞFER KARADAŞ**
Muhyiddin İbn Arabî ve Düşünce Dünyası
Kâderin Sırrını Anlamak
- ▶ **CEMİL KUTLUTÜRK**
Hinduizm de Avatar İnanç
- ▶ **ENBİYA YILDIRIM**
Hüsn-i Hat ve Hadis
Sahih Hadis Bulunmayan Konular
- ▶ **FUAD SEZGİN**
Buhârî'nin Kaynakları
- ▶ **GERLOF VAN VLOTEN**
Arab Hâkimiyeti, Şta ve Mesih Akideleri
(çev. Mehmed Said Hatiboğlu)
- ▶ **HABİP DEMİR**
Horasan'da Şiihlik
- ▶ **HAYRİ KIRBAŞOĞLU**
Ahir Zaman İlmihali
Alternatif Hadis Metodolojisi
Destursuz Çağa Girenler
Ehl-i Sünnet'in Kurucu Ataları
Eskimez Yeni
İslam'ın Kurucu Metni
İslami İlimlerde Metod Sorunu
Müslüman Kalarak Yenilenmek
Namazların Birleştirilmesi
Üçüncü Yol Mukaddimesi
- ▶ **HİDAYET ŞEFKATLİ TUKSAL**
Kadın Karşısı Söylemin İslam Gelenegindeki
İzdüşümleri
- ▶ **HÜSEYİN ÇELİK**
Kur'an Ahkâmının Değişmesi
- ▶ **HÜSEYİN HANSU**
Mutezile ve Hadis
- ▶ **İBN KUTEYBE**
Hadis Müdafası (çev. M. Hayri Kırbaşoğlu)
- ▶ **İBRAHİM BAZ**
Kadızadeler Sivaslılar Tartışması
- ▶ **İDRİS ŞENGÜL**
Kur'an Kıssalarının Tarihi Değeri
- ▶ **İRFAN AYCAN**
Emevi Dönemi Bilim, Kültür ve Sanat Hayatı
Saltanata Giden Yolda Mu'aviye b. Ebi Süfyan
- ▶ **JOSEPH SCHACHT**
İslam Hukukuna Giriş (çev. M. Dağ - A. Şener)
- ▶ **MAHMUD ESAD**
İhti Cihan Devleti Arasında Hz. Muhammed (sas.)
(yay. haz. Seyfettin Erşahin)
- ▶ **MAHMUT AYDIN**
Hz. İsa'ya Ne Oldu?
- ▶ **MAHMUD ESAD ERKAYA**
Kur'an Kaynaklı Tasavvuf Kavramları
- ▶ **MEHMET BAYRAKDAR**
İslam'da Evrimci Yaratılış Teorisi
- ▶ **MEHMED SAİD HATİBOĞLU**
Hz. Peygamber ve Kur'an Dışı Vahiy
Hadis Tedkikleri
İslam'ın Aktüel Değeri Üzerine 1-2
Kültürel Mirasımızı Tenkid Zarureti
Hilafetin Kureysliliği
İslami Tenkid Zihniyeti
Siyasi İctimai Hâdislerle Hadis Münasebetleri
- ▶ **MEHMET GÖRMEZ**
Gazâlî'de Sünnet Hadis ve Yorum
Hadis İliminin Temel Meseleleri
Kalbin Erbaini
Metodoloji Sorunu
- ▶ **MEHMET EMİN ÖZAFŞAR**
Hadis ve Kültür Yazıları
Hadisi Yeniden Düşünmek
İdeolojik Hadisciliğin Tarihi Arka Planı
Oryantalist Yaklaşım İtirazları
- ▶ **MEHMET EMİN MAŞALI**
Gâi Yorum
Kaffâl eş-Şâsi'de Kur'an Yorum Anlayışı
Kur'an'ın Metin Yapısı
Kıraat İlimi
- ▶ **MEHMET AKİF KOÇ, İSMAIL ALBAYRAK**
Tefsire Akademik Yaklaşımlar 1-2
- ▶ **MUSA CARULLAH**
Hatun (yay. haz. M. Görmez)
İslam Şeriatının Esasları (yay. haz. Hatice Görmez)
- ▶ **MUAMMER İSKENDEROĞLU**
Günümüz Selefliği
- ▶ **M. A. KİRMAN, İ. ÇAPCIOĞLU**
Şekülerleşme
- ▶ **MEHMET ULUKÜTÜK**
İslam Düşüncesinde Din ve Akıl
- ▶ **MUSTAFA SAİD YAZICIOĞLU**
Mâturidî ve Neseî'ye Göre İnsan Hürriyeti
- ▶ **M. YUSUF GÜRAYA**
Sünnetin Neliği Sorunu (çev. M. Emin Özafşar)
- ▶ **NURULLAH YAZAR**
Büyük Seçüklü Devleti'nde İktidar Mücadeleleri
- ▶ **NİHAT ERGÜN**
İktisadi ve Siyasi Düşüncede Akıl
- ▶ **ÖMER ÖZSOY**
Kur'an ve Tarihsellik Yazıları
- ▶ **RUDI PARET**
Kur'an Üzerine Makaleler (çev. Ömer Özsoy)
- ▶ **REZA ARASTEH**
Aşkta ve Yaratıcılıkta Yeniden Doğuş
(çev. Bekir Demirkol, İbrahim Özdemir)
- ▶ **SELİM TÜRCAN**
Neshin Problematik Tarihi
- ▶ **SEYFETTİN ERŞAHİN**
Tasavvufu Anlama Kılavuzu
- ▶ **SÖNMEZ KUTLU**
İmam Mâturidî ve Maturidilik
Selefliğin Fikri Arka Planı
Tarihsel Din Söylemleri Üzerine
- ▶ **ŞABAN ALİ DÜZGÜN**
Âdem'den Öncesine Dönüş
Allah, Tabiat ve Tarih
Allah-Âlem İlişkisi
Aydınlanmanın Keşif Araçları
Çağdaş Dünyada Din ve Dindarlar
Dini Anlama Kılavuzu
Kimliksiz Hakikatler
Sarp Yokuşun Eteğinde İnsan
Sosyal Teoloji
- ▶ **VEYSEL KAYA**
İbn Sina'nın Kelama Etikisi
- ▶ **ZERKEŞİ**
Hz. Aîşe'nin Sahabeye Yöneltiği Eleştiriler
(yay. haz. Bünyamin Erul)